

Nana İseliani
Sofio Keburiya
Maia İseliani

1

İNCƏSƏNƏT

MÜƏLLİM KİTABI

Qrif Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyi
tərəfindən 2023-cü ildə verilib.

İncəsənət 1
Müəllim kitabı

Müəlliflər: **Nana İoseliani, Sofio Keburiya, Maia İoseliani**

Redaktor **Veriko Enukidze**
Dizayner **İa Maxatadze**
Texniki dizayner **Qiorqi Lomsadze**

Birinci nəşr, 2023
© Sulakauri nəşriyyatı, 2023
Bütün hüquqlar qorunur

“Sulakauri nəşriyyatı” MMC
Ünvanı: Davit Ağmaşenebeli k. 150, Tbilisi 0112
Tel.: 291 09 54, 291 11 65
El.poçt: info@sulakauri.ge

ISBN 978-9941-37-433-3

ART 1
Teacher's Book

© Sulakauri Publishing, 2023
all rights reserved.

Tbilisi, Georgia
www.sulakauri.ge

MÜNDƏRİCAT

Təsviri və tətbiqi incəsənət	6
I-IV siniflərin standartı. İbtidai pillə	6
Hədəf anlayışları və altanlayışlar	7
Hədəf anlayışları və onların əsas təsəvvürləri.....	8
İbtidai pillədə tematik bloklar və onların əsas təsəvvürləri.....	9
İcbari tematik bloklar	10
Anlayışlar və altanlayışlar.....	10
Giriş.....	11
Giriş dərslər.....	14
Dərs 1. İncəsənət aləmi (iki açıqlama).....	14
Dərs 2. Mən sənətkaram.....	15
Kompleks tapşırıqların bələdçisi.....	17
Tematik matris 1.....	22
Tematik matris 2.....	40
Tematik matris 3.....	58
Tematik matris 4.....	74
Tematik matris 5.....	87
Ümumiləşdirici dərs “Mən artıq bilirəm”	100
Əlavə.....	102
Şagirdin özünüqiymətləndirmə forması.....	105

Şagird kitabının mündəricatı

Bizə nə lazım olacaq	4
1. İncəsənət aləmi	6
2. Mən sənətkaram.....	10

Xətlər və rənglər aləmi

3. Xətlər aləmi.....	14
4. Emalatxana	16
5. Musiqi çəkirik	18
6. Rəngli xətlərlə çəkirik	20
7. Üç sehrbaz	22
8. Qarışıq rənglər	24
9. Rənglərin səsi	26
Nə öyrəndim?	28

Şəkildən bizə kim baxır?

10. Vaxtım yoxdur, oynayıram!	32
11. Xətt və əhval-ruhiyyə	34
12. İki dost	36
13. Portret	38
14. Avtoportret	40
15. Şən rənglərlə məyusluq	42
16. Sevinc nə rəngdir?	44
17. Emalatxana	46
18. Balaca dostlar.....	48
19. Çərçivə	50
Nə öyrəndim?	51

Şaxta Babanın emalatxanası

20. Yeni il gəlir!	54
21. Şən formalar	56
22. Emalatxana	58
23. Rəqəmsal rəsm	60
24. Yeni il bəzəkləri	62
25. Şam ağacı	64
26. Təbrik kartı	66
Nə öyrəndim?	68

Ətrafımdakı təbiət

27. Mənzərə	72
28. Gecə mənzərəsi	74
29. Qış mənzərəsi	76
30. Dəniz çəkək	78
31. Dağ çəkək	80
32. Meşə çəkək	82
33. Emalatxana	84
Nə öyrəndim?	86

Canlı təbiət

34. Ulu babaların hekayəti	90
35. Heykəl	92
36. Heykəl nədən düzəlir?	94
37. Aplikasiya	96
38. Kağız heykəl	98
Nə öyrəndim?	100

Gəlin yadımıza salaq

Mən artıq bilirəm

TƏSVİRİ VƏ TƏTBİQİ İNCƏSƏNƏT

I-IV SİNİFLƏRİN STANDARTI, İBTİDAI PİLLƏ

Təsviri və tətbiqi incəsənət standartı		
Nəticələrin indeksi	Standartın nəticələri	Hədəf anlayışları
T.t.ibt.(I).1.	Şagird bacarmalıdır: İşdə fikri, ideyanı, əhval-ruhiyyəni (emosiyaları), təəssüratları ötürmək üçün təsviri incəsənət vasitələri və üsullarından istifadə etməyi.	1. Təsviri incəsənətin bədii-təsviri vasitələri (elementlər) və üsulları (prinsiplər) (T.t.ibt.(I).1,3,4) 2. Təsviri incəsənətin texnikası (T.t.ibt.(I). 2,3,4) 3. Təsviri incəsənətin sahələri və janrları (T.t.ibt. (I). 1,2,3,4) 4. Təsviri incəsənətin janrları (T.t.ibt.(I). 1,2,3,4)
T.t.ibt.(I).2.	Öz fikrini və ideyasını həyata keçirmək üçün müxtəlif materialı və texnikanı seçməyi və istifadə etməyi.	
T.t.ibt.(I).3.	Özünün, sinif yoldaşlarının və ya məşhur rəssamların işi haqqında fikirlərini, ideyalarını, təəssüratlarını bölüşmək üçün müvafiq terminlərdən istifadə edərək fərdi və birgə işləri təqdim etməyi.	
T.t.ibt.(I).4.	İncəsənətin fərqli şəkildə qavranılması və yanaşmaların formalaşması üçün incəsənətin müxtəlif sahəsi və janrında olan nümunələri gündəlik həyatla və öz yaradıcılığı ilə əlaqələndirməyi.	

HƏDƏF ANLAYIŞLARI VƏ ALTANLAYIŞLAR

İbtidai pillə (I-IV sin.)	
Hədəf anlayışı	Altanlayış
(1) Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii- ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsiplər)	Təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələri (elementlər): Xətt (müxtəlif növdə qalın, nazik, düz, dalğalı, qırıq, sınıq, ziqzaq, üfüqi, şaquli, əyri, diaqonal, kontur, ştrix); Rəng (əsas və qarışıq, soyuq və isti, açıq və tünd, təzadlı, ton, yarımton); Forma (sadə həndəsi və təbiətdə mövcud olan, yastı (2D) və məkan (3D), simmetrik və asimmetrik); Faktura; fon; Təsviri və tətbiqi incəsənətin üsulları (prinsipləri): ritm, elementlərin təkrarlanması, əsasın ayrılması, ön və arxa mənzərə, kontrast (ziddiyyət), statika, dinamika, işdə təsvirlərin bölgüsü, şaquli və ya üfüqi formatın seçilməsi.
(2) Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası	Texnika: rəsm çəkmək, yapmaq, aplikasiya, kollaj, mozaika, iz, quraşdırma, kompüter rəsm proqramları və s.
(3) Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri	Sahələr: rəssamlıq (rəngkarlıq, qrafika), heykəltəraşlıq, memarlıq, dekorativ-tətbiqi incəsənət.
(4) Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları	Janrlar: mənzərə, portret, natürmort, məişət və s.

HƏDƏF ANLAYIŞLARI VƏ ONLARIN ƏSAS TƏSƏVVÜRLƏRİ

I-IV siniflər	
Hədəf anlayışları	Anlayışlarla bağlı əsas təsəvvürlər
(1) Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsipləri)	<ul style="list-style-type: none">● İnsan deyəcəklərini (xəbərini, hissini, fikrini, təəssüratını, əhval-ruhiyyəsini, emosiyalarını, münasibətini, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullardan (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir.
(2) Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası	<ul style="list-style-type: none">● İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır.
(3) Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri	<ul style="list-style-type: none">● İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır;● Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox xarakterikdir.
(4) Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları	<ul style="list-style-type: none">● İncəsənət onda əks olunan məzmunu görə janrlara bölünür.

İBTİDAİ PİLLƏDƏ TEMATİK BLOKLAR VƏ ONLARIN ƏSAS TƏSƏVVÜRLƏRİ (I-VI SİNİFLƏR):

Tematik bloklar	Əsas təsəvvürlər
Mən və ətraf mühit	<ul style="list-style-type: none">● Mən dünyanın bir hissəsiyəm, ondan çox şey öyrənə bilərəm;● İncəsənətin sərhədləri yoxdur, o, bütün dünyanı birləşdirir;● Gürcü/başqa xalqların incəsənətini öyrənməklə kim olduğumu və dünyada hansı yerin olduğumu daha yaxşı başa düşmək olar;● İncəsənət vasitəsilə mən də ətraf mühiti dəyişə bilərəm;● Ətraf mühitin rəngarəngliyini və ona münasibətimi incəsənət vasitəsilə çatdıra bilərəm;● Hər birimiz dünyaya münasibətimizi incəsənət vasitəsi ilə, tamamilə fərqli şəkildə ifadə edə bilərik.
İnsanlar və incəsənət	<ul style="list-style-type: none">● İncəsənət insanların həyatında mühüm rol oynayır;● İnsanlar, onların xarakteri, həyatı haqqında çox şeyi incəsənət vasitəsilə öyrənmək olar;● İncəsənət insanlara bir-birini daha yaxşı başa düşməyə və müxtəlif növ problemlərin həllində kömək edir;● İncəsənət vasitəsilə müxtəlif dövrlərdə, müxtəlif ölkələrdə yaşayan insanların necə olduqlarını öyrənə bilərik;● İncəsənət vasitəsilə özünü, başqaları və ətraf mühitlə daha yaxından tanış olmaq olar.
Ətrafımızda incəsənət	<ul style="list-style-type: none">● İncəsənət insanın yarandığı gündən bu günə kimi onun həyatının ayrılmaz hissəsidir;● İnsanlar müxtəlif məqsəd və təyinatla sənət əsərləri yaratmış və yaradırlar;● İncəsənətə ətrafımızda bir çox yerlərdə və müxtəlif formalarda rast gəlmək olar;● Ətrafımızda gördüklərimizin hamısı incəsənət deyil;● İncəsənət müxtəlif sahələrə bölünür. Bəzi sahənin nümunələri müvafiq sahə üzrə mütəxəssis və ya hər hansı birimiz tərəfindən yaradıla bilər;● Ətrafımızdakı incəsənət də insanlar və ətraf mühit kimi müxtəlif ola bilər.

İCBARİ TEMATİK BLOKLAR

İbtidai pillənin tədris ili ərzində hər üç tematik blok işlənilib hazırlanmalıdır. Bu da öz növbəsində mövzular və altmövzulardan ibarət ola bilər. Onların bir neçə dəfə təkrarlanmasına icazə verilir. Mövzu/altmövzu şagirdin şəxsi təcrübəsi ilə bağlı məzmun kontekstini (mövzunun/altmövzunun adı hədəf anlayışları, altanlayışların adları ilə uyğun olmamalıdır) təqdim etməlidir, bu da hədəf anlayışların və altanlayışların dərinlən işlənməsinə imkan verir.

Tematik bloklar:

- Mən və ətraf mühit
- İnsanlar və incəsənət
- Ətrafımda incəsənət

ANLAYIŞLAR VƏ ALTANLAYIŞLAR

I sinif	
Hədəf anlayışları	Altanlayışlar
(1) Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsipləri)	Vasitələr: <ul style="list-style-type: none">● Xətt (düz, dalğalı, qırıq, sınıq, ziqzaq, əyri, üfüqi, şaquli, diaqonal);● Rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);● Forma (sadə həndəsi və təbiətdə mövcud olan).
(2) Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası	Texnika: rəsm çəkmək, yapmaq, aplikasiya, kollaj, mozaika, iz, quraşdırma, kompüter rəsm proqramları və s.
(3) Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri	Sahələr: rəssamlıq, heykəltəraşlıq, memarlıq, dekorativ-tətbiqi incəsənət.
(4) Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları	Janrlar: mənzərə, portret, natürmort və s.

Giriş

Şagird kitabı haqqında:

Bu dərsliyin məqsədi uşaqlara incəsənəti sevdirmək, onlara gözəlliyi dərk etməyi öyrətmək, yaradıcılığa maraqla oyanmaq, yaradıcılıq prosesinin həmişəlikləri və təşəbbüskarları etməkdir.

Dərslik hər üç icbari tematik bloka uyğun mövzular təklif edir. Mövzuların ardıcılığı elə qurulub ki, hər növbəti mövzu əvvəlki mövzuda öyrənilən hədəf anlayışları və altanlayışlara əsaslanır və onları inkişaf etdirir. Bununla belə, yeni anlayışlar və altanlayışlar da təqdim olunur. Müvafiq olaraq, hər bir mövzunu öyrəndikdə, əldə edilmiş bilik və təcrübə şagirdi yeni hədəf anlayışını və müvafiq altanlayışları öyrənməyə və anlamağa hazırlayır. İlin sonunda addım-addım qurduğu təcrübə nəticəsində şagirdin dünya haqqında kifayət qədər əsas təsəvvürləri formalaşır.

İbtidai pillədə, xüsusilə I-II sinifdə şagirdlərə mətni oxumaq çətin olur. Şagird kitabındakı mətnlərin həcmi gözləniləndən çox olsa da, bunun öz səbəbi var. İbtidai sinif şagirdlərinin valideynləri övladlarının təliminə xüsusi həvəslə yanaşır, çətinliklərin öhdəsindən gəlməkdə uşaqlarına kömək etmək istəyirlər. Yalnız illüstrasiya və bir-iki sözlə çatdırılmış material valideyni işə cəlb etmək üçün kifayət etmir. Nəzərə almaq lazımdır ki, valideynin ətraflı məlumat ala biləcəyi Müəllim kitabı yoxdur. Buna görə də, tez-tez valideynlər fənnin tədrisinə görə şikayətlənirlər. Biz, müəlliflər, Şagird kitabına gözlənilmədiyindən daha çox mətnlər daxil etməyi öz ixtiyarımıza buraxdıq ki, bu da şagird-valideyn-müəllim əməkdaşlığına dəstək verəcək.

Müəllim kitabı haqqında:

Müəllim kitabında mövzunun öyrənilməsi addımlara bölünür. Eyni anlayışlara və altanlayışlara aid olduğu üçün bəzi addımlara bir neçə dərs daxildir. Hər növbəti addım yeni hədəf anlayışının və onun müvafiq altanlayışının təqdim olunduğu yerdən başlayır. Bu addım yeni əsas təsəvvürlərin formalaşmasına yönəldilib.

Müəllim kitabında bu fəaliyyətlər xırdalıqlarla yazılıb: bilikləri bərkidən, təfəkkür bacarıqları və refleksiyanı inkişaf etdirən suallar təxmini cavablarla müşayiət olunur; hər praktik işi – materialların siyahısı, addım-addım təlimatlar, məsləhətlər müşayiət edir.

Müəllim kitabında şagirdlərin incə motor bacarıqlarının inkişafına; ünsiyyət, əməkdaşlıq, təşkilatçılıq, təhlil, şərh, qiymətləndirmə və refleksiya bacarıqlarının inkişafına dəstək verəcək yaş xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmış müxtəlif fəaliyyətlər var. Fəaliyyətlər müşahidəyə, müzakirəyə, şərh və müqayisəyə yönəlib; şagirdləri kompleks tapşırıqlara hazırlayan oyunlar, eksperimentlər, praktiki çalışmalar və aralıq tapşırıqlar da var. Müəllim kitabında təklif olunan aralıq fəaliyyətləri refleksiya sualları ilə də müşayiət olunur, çünki aralıq addımlar faktiki olaraq bir “məşqdər”, kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi-təqdimatı üçün ilkin hazırlıq, refleksiya suallarına cavab vermək şagirdi problemi aradan qaldırmaq, mümkün stressi azaltmaq və SOLO taksonomiyanın nisbi səviyyəsinə nail olmaq üçün müvəffəqiyyətlə hazırlayacaq.

Diferensial tədrisin məqsədi ilə tapşırığın şərtindəki komponentləri artırmaqla və ya azaltmaqla fəaliyyəti çətinləşdirmək və ya sadələşdirmək olar.

Hər bir dərs motivasiyalı söhbət/öncəki biliyin aktivləşdirilməsi ilə başlayır ki, bu da şagirdi dərslərin gedişində fəal iştirak etməyə hazırlayacaq.

Demək olar ki, hər addımın sonunda şagirdlərə aldıkları bilik/təcrübəni toplamağa kömək edəcək addımın ümumiləşdirici sualları verilir. Addımın ümumiləşdirici sualları yalnız aralıq tapşırıqlarla yerinə yetirilən dərslərə əlavə

edilmir, çünki aralıq tapşırıqların özünün refleksiya sualları var və bu suallar əldə olunan təcrübə/bilikləri yekunlaşdırır.

Hər bir addıma illüstrasiya materialının, video dərslərin və ya audio yazıların aktiv internet linkləri əlavə edilir. Bu linklər şagirdlərə materialı öyrənməkdə, həvəslənməkdə və dərslərin rəngarəngliyində kömək edəcək.

Bəzi dərslərə lüğət –mənimləməni təriflər, izahatlar əlavə olunur.

Müəllim kitabına Şagird kitabında verilən mərhələli foto-təlimatların ətraflı təsviri əlavə olunur.

Müəllim kitabı kseroks ediləsi şablonlar verilən Əlavələr ilə tamamlanır.

Dərslər üzərində iş prosesində müxtəlif qabiliyyətlərə malik olan şagirdlərlə birbaşa sinif mühitində planlaşdırıldığı dərslərimizi yoxlamaq imkanımız oldu. Müvafiq olaraq, fəaliyyətlər orta məlumatlara əsasən planlaşdırılıb. Müəllim dərslərdə təklif olunan fikirləri öz şəraitinə, şagirdlərin imkanlarına və ya məktəbin maddi-texniki bazasına uyğunlaşdırma bilər. Məsələn, müəllim təklif olunan fəaliyyətlərə dəyişiklik edə bilər - müxtəlif materiallardan və ya üsullardan istifadə edə və ya müxtəlif qabiliyyətləri olan şagirdlər üçün oxşar və ya fərqli çətinlikdə fəaliyyətlər seçə bilər.

Dərslər suallar və praktiki tapşırıqlar şəklində bir neçə fəaliyyətlə müşayiət olunur.

I-II sinif şagirdlərinin maraq və imkanlarını nəzərə alaraq, suallardan ibarət tapşırıqların məqsədi uşaqlara incəsənət nümunələrini dərk etməyi öyrətməkdir. Tapşırıqlar onları illüstrasiyanı diqqətlə müşahidə etməyə, kəşf etməyə, düşünməyə, qiymətləndirməyə, öz emosional və koqnitiv yanaşmaları üzərində işləməyə sövq edir. Gələcəkdə bu, onlara dünya haqqında səthi deyil, əsaslı, düşünülmüş təsəvvür verəcək.

Təvsiyə

Dərslərdəki bütün fəaliyyətlər üçün lazımı material və avadanlıqlar maksimum əlçatanlıq və təhlükəsizlik şərtləri nəzərə alınmaqla seçilib. Bununla belə, istifadə etməzdən öncə, müəllimin şagirdlərə istifadə qaydalarını izah etməsi/xatırlatması çox vacibdir.

Tematik matrisin strukturu:

- sinif;
- tematik blok;
- mövzu;
- mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər;
- hədəf anlayışları və altanlayışlar;
- məsələ;
- əsas suallar;
- kompleks tapşırığın şərti;
- hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər;
- qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks fəaliyyətinə uyğunlaşdırılmış);
- kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar).

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq;

- kompleks tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün müzakirə ediləsi hallar;
- kompleks tapşırığı yerinə yetirmək üçün resurslar;
- kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmiş suallar.

II mərhələ – kompleks tapşırıq üzərində iş;

Addımlar əhatə edir:

- konkret dərsin məqsədlərini;
- gözlənilən nəticə və indikatorları;
- vizual resursların siyahısını;
- öncəki biliyi aktivləşdirmək üçün motivasiyalı danışmaq mətni və/və ya sualları;
- fəaliyyət üçün tələb olunan materialların siyahısını;
- fəaliyyətin təsvirini;
- fəaliyyət/aralıq tapşırıqla bağlı sualları və müvafiq cavabları;
- dərslə mövzusu ilə bağlı ümumiləşdirici sualları.

III mərhələ – Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi və təqdimatı (Şagird kitabında “Nə öyrəndim”)?

- Qiymətləndirmələr: inkişafetdirici, Solo taksonomiyasına əsasən.

GİRİŞ DƏRSLƏRİ

DƏRS 1. İNCƏSƏNƏT ALƏMİ (İKİ AÇIQLAMA)

Təsviri incəsənətin iki sahəsi – rəssamlıq və heykəltəraşlıqla tanışlıq.

Söhbət:

İncəsənət dünyası ucsuz-bucaqsızdır: şeirlər, nağıllar, filmlər, musiqi, rəqs və mahnı, şəkillər, heykəllər, gözəl binalar, gözəl əşyalar... Bütün bunlar incəsənətdir.

Mən (müəllim) sizə bu sonsuz dünyada itməməyiniz üçün yol göstərəcəyəm. Sizi incəsənət dili ilə tanış edəcəyəm.

Sizə öyrədəcəyəm:

- şəkli necə çəkməyi, rəngləməyi, düşüncələrinizi, hisslərinizi, təəssüratlarınızı necə yapmağı;
- başqalarının bunu necə etdiyini;

İncəsənət dərində həm rəssam, həm də heykəltəraş olacaqsan.

Gah yapacaqsan, gah şəkil çəkəcək, maraqlı və gözəl əşyalar düzəltməyi öyrənəcəksən.

Fənnimizin adı Təsviri incəsənətdir.

Sənətkarlar öz duyğu və düşüncələrini bizə də göstərə biləcək şəkildə əks etdirirlər.

Siz də təsviri incəsənət dili ilə fikir, təəssürat və hissləri ifadə etməyi öyrənəcəksiniz.

Birinci açıqlama:

Sual: İncəsənət nədir və sənətkarlar nə yaradırlar?

- heykəltəraş heykəl düzəldir;
- rəssam rəsm çəkir;

1-ci fəaliyyət. Müşahidə, sıralama:

Tap:

- Heykəl hansıdır?
- Rəsm hansıdır?

Əlavə suallar:

- Rəsmlə heykəl arasında nə kimi fərq var?

Cavab: Şəkil düz səthdə çəkilir. Heykəl isə məkanda durur və ona hər tərəfdən baxmaq olar.

- Həyatında rəssamlıq və heykəltəraşlıqla harada və hansı şəkildə rastlaşmısan?

Cavab: divarda şəkil; küçədə, meydanda – heykəl....

- İncəsənət nəyə lazımdır?
- Nə üçün divara şəkillər asırıq?

Cavab: İncəsənət dünyanı gözəlləşdirir. Küçədə, meydanda, parkda heykəllər var. Onlar nəzərə çarpan və yaddaqalandır. Kiçik heykəllər bəzən rəfə qoyulur və bununla da otağı gözəlləşdirirlər. Divara asılmış şəkillər otağı bəzəyir, rəng qatır, bizə nə isə söyləyirlər...

İkinci açıqlama:

Söhbət:

Sənətkarın emalatxanasına nəzər salmaq.

- Rəssam nə ilə şəkil çəkir?
- Heykəltəraş nə ilə yapır?

Əlavə suallar:

- Plastilinlə yapmışsanmı?
- Yapılan məmulat necə adlanır?
- Şəkil çəkməyi sevirsənmi?
- Nəyi nə ilə çəkirsən?
- Rəssama boyalar, fırçalar, palitra, karandaşlar nə üçün lazımdır?
- Dərslərdə verilən fotolara bax. Həmyaşdılarının nə edir?
- Hansı material sənə tanışdır?
- Sən hansı ilə şəkil çəkmisən/yapmışsan?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, rəsm çəkmək

Bir-birimizi daha yaxşı tanımaq üçün öz şəklinizi çəkin.

DƏRS 2. MƏN SƏNƏTKARAM

Video resurs: Teleməktəb,

“Əllərimiz”: https://www.youtube.com/watch?v=5_IKZlwRvYk;

“İlbiz”: https://www.youtube.com/watch?v=T1yh_u_Dk0;

Lügət:

Emalatxana – rəssamın iş məkanı.

Söhbət:

İnsan qədim zamanlardan bəri rəsm çəkir.

Nə üçün ibtidai insanlar rəsm çəkmək istəyində olublar?

Bəlkə onlar hələ bir-birlərinə macərələri izah edəcək qədər söz bilmirdilər? Şəkillərlə bir çox əhvalatı “söyləmək” olar. Çöldə gördükləri heyvanları, quşları çəkirdilər, öz əllərini də çəkirdilər, çünki o vaxt ibtidai insanlar öz əllərinə ümid edirdilər. Bütün lazımı əşyaları düzəldikləri və incəsənət yaratdıqları əllərinə!

- İbtidai insanlar nəyin üzərində şəkil çəkirdilər, onların axı kağızları yox idi?!

Cavab: ilk rəsmlər mağara divarlarında ortaya çıxıb.

Fəaliyyət 1. İz, praktiki iş:

Əlinin izi ilə şəkil çək.

* Boyalar olmadığı halda, şagirdlər karandaş və ya markerlə əllərini dairəyə alırlar.

Material: rəsm üçün vərəqlər, quş boyaları, palitra, fırça, marker, salfetkalar.

- **ovcunuza və barmaqlarınıza fırça ilə quş boyalarını sürün;**
- **ovcunuzu rəsm vərəqinə qoyun;**
- **Əlinizi ehtiyatla götürün və izi müşahidə edin. Müxtəlif tərəflərdən baxın və nəyə isə bənzətməyə çalışın;**
- **Əl izinə elə detallar çəkin ki, kəşfinizi başqaları da tapa bilsinlər;**
- **Nə alındı? Dostlarınız nəyi tapa bildilər?**

KOMPLEKS TAPŞIRIQLARIN BƏLƏDÇİSİ

Mövzu: Təsviri və tətbiqi incəsənət		
Sinif: I		
1 tematik blok: İnsanlar və incəsənət	Hədəf anlayışları və altanlayışlar	Kompleks tapşırığın şərti/ideyası
<p>1</p> <p>Mövzu: Xətlər və rənglər aləmi (Dərslər 3 - 9)</p> <p>Ehtimal saatlar: 7 + 2</p>	<p>Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Xətt: müxtəlif növdə; Rəng: əsas və qarışıq; açıq, tünd</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəsm çəkmək.</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəssamlıq.</p>	<p>Şən və ya qəmli şəkil çək. Əhval-ruhiyyəni əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərdə çatdır; Müxtəlif növ xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə et.</p> <p>İşi təqdim edərkən danış:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Hansı əhval-ruhiyyəni ötürdün? ● Əhval-ruhiyyəni hansı rənglərlə (əsas/qarışıq, açıq/tünd) çəkdin? ● Hansı rəng rəsmi şənləndirdi? ● Hansı kədərli əhval-ruhiyyə yaratdı? ● Hansı xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə etdin? ● Hansı xətt ən güclü, zəif, şən, dəcəl, acıqlıdır? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələlərində hansı addımları atdın? ● Yeni tapşırıq üzərində işə başlasan, nəyi başqa cür edərdin?

2	<p>Mövzu:</p> <p>Şəkildən bizə kim baxır? (Dərslər 10 – 19)</p> <p>Ehtimal saatlar: 10 + 2</p>	<p>Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Xətt: müxtəlif növdə; Rəng: əsas və qarışıq; açıq və tünd.</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəsm çəkmək.</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəssamlıq.</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Portret</p>	<p>Avtoportret çək.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Xarakterik əlamətlərinin, görünüşünün, saç düzümü, geyim və maraqlarının çatdırılması üçün müxtəlif növ xətləri, əsas və qarışıq, açıq və tünd rəngləri seç və istifadə et. ● Fikrinə uyğun olaraq, portreti uzununa və ya eninə çəkəcəyinə qərar ver. ● Fonda nə çəkəcəyini fikirləş. ● İşin üçün çərçivə düzəlt. Çərçivəni müxtəlif növ xətlərlə tərtib et. <p>İşi təqdim edərkən danış:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nə çəkmisən? ● Avtoportretində zahiri əlamətlərini göstərmək üçün hansı xətlərdən istifadə etdin? ● Xarakterini, əhval-ruhiyyəni çatdırmaq üçün hansı rənglərdən istifadə etmisən (əsas/qarışıq, açıq və tünd)? ● Hansı rəng rəsmini əyləncəli etdi? ● Hansı qəmli əhval-ruhiyyə yaratdı? ● Maraqlarını çatdırmaqda hansı detallar kömək etdi? ● Fonda nə çəkmisən? ● Şəkil üçün hansı çərçivəni düzəltmisən? ● İşində nəyi bəyənirsən? ● Nəyi dəyişərdin? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələlərində hansı addımları atdın? ● Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?
---	---	--	---

2 Tematik blok:			
Ətrafımızda incəsənət			
1	<p>Mövzu:</p> <p>Şaxta Babanın emalatxanası (Dərslər 20 - 26)</p> <p>Ehtimal saatlar: 10 + 2</p>	<p>Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Xətt (müxtəlif növdə)</p> <p>Forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan)</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Rəsm çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, modelləşdirmə, yapma;</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Dekorativ-tətbiqi incəsənət.</p>	<p>Yeni il bəzəkləri hazırla: zəncirə, şam ağacı oyunağı və s.;</p> <p>Müxtəlif materiallardan (qoza, budaq, yarpaq, rəngli kağız, karton, plastilin, gil və ya yapma üçün xəmir, lent, muncuqlar, düymələr) və texnikalardan (şəkil çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, yapma) istifadə et;</p> <p>İşə həndəsi və ya təbii forma ver;</p> <p>Müxtəlif növdə xətlərlə (düz, ziqzaq, dalğalı, qırıq və s.) işinə bəzək ver;</p> <p>Özünün və yoldaşlarının hazırladığı bəzək əşyaları ilə məktəb mühitini gözəlləşdir: dəhlizi və ya sinif otağını.</p> <p>İşi təqdim edərkən danış:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nə düzəltmişən? ● Bəzək əşyasını düzəltmək üçün hansı materiallardan və texnikadan istifadə etdin? ● İşini nə ilə bəzədin? ● Xətdən nə üçün istifadə etdin? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

3 Tematik blok:			
Mən və ətraf mühit			
1	<p>Mövzu:</p> <p>Ətrafımda təbiət (Dərslər 27 – 33)</p> <p>Ehtimal saatlar: 6 + 2</p>	<p>Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları: Rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); Xətt (müxtəlif növdə); Forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan)</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Rəsm çəkmək, qarışıq və qeyri-ənənəvi texnika, aplikasiya;</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəssamlıq;</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Mənzərə.</p>	<p>Sevimli texnikanla mənzərə yarat.</p> <p>Fikrinə uyğun formalardan (həndəsi və təbiətdə mövcud olan), rənglərdən (əsas və qarışıq, açıq və tünd) və müxtəlif növ xətlərdən (düz, dalğalı, qırıq, əyri, qalın, nazik) istifadə et.</p> <p>İşi təqdim edərkən, danış:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nə düzəltmişən? ● Mənzərə yaratmaq üçün hansı material və texnikadan istifadə etdin? ● Mənzərəni ötürmək üçün müxtəlif növ xətt, forma və rəngdən necə istifadə etmişən? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

<p>2</p>	<p>Mövzu:</p> <p>Canlı təbiət (Dərslər 34 – 38)</p> <p>Ehtimal saatlar: 5 + 3</p>	<p>Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Forma (təbiətdə mövcud olan)</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası:</p> <p>Altanlayışlar:</p> <p>Rəsm çəkmək, yapmaq, aplikasiya, quraşdırma;</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Rəssamlıq, heykəltəraşlıq;</p> <p>Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları:</p> <p>Altanlayış:</p> <p>Mənzərə, animalistika janrı.</p>	<p>Diorama hazırla – heyvanlar və onların yaşadıkları mühit.</p> <p>Heyvanların kiçik heykəllərini düzəltmək üçün istədiyiniz materialdan (karton, kağız, plastilin, gil və ya yapma xəmiri) və texnikadan (heykəltəraşlıq, modelləşdirmə) istifadə et; heyvan heykəlində onun üçün xarakterik formanı (təbiətdə mövcud olan) çatdır.</p> <p>Dioramada heyvanlar üçün uyğun mühit yaradarkən həndəsi və ya təbii formalardan istifadə et; material (karton, kağız, boyalar); aplikasiya və rəsm texnikası.</p> <p>İşi təqdim edərkən, danış:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nə düzəltmişən? ● Heyvanların üçün hansı material və texnikadan istifadə edərək mühit (mənzərə) yaratmışın? ● Heyvan heykəllərində və mənzərədə hansı formalardan istifadə etmişən? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Kompleks tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?
----------	--	---	---

TEMATİK MATRİS 1

Sınıf: I

Tematik blok 1: İnsanlar və incəsənət

Mövzu: Xətlər və rənglər aləmi (Dərslər 3 – 9)

Təxmini saatlar: 7+2

Mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər (mövzu daxilində ümumiləşdirmələr):

- Müxtəlif incəsənət sahələrində yerinə yetirdiyim **işimlə** ideyalarımı, təəssüratlarımı, hisslərimi, emosiyalarımı ifadə edə və başqaları ilə bölüşə bilərəm;
- **Bədii-ifadə vasitələri, üsullar, material və texnika** mənə təəssüratlarımı, hisslərimi və duyğularımı çatdırmağa kömək edir.

1. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsipləri)

Altanlayışlar – Vasitələr:

Xətt (düz, dalğalı, qırıq, ziqzaq, əyri, nazik, qalın).

Rəng (əsas və qarışıq; açıq, tünd).

2. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası

Altanlayış – Rəsm çəkmək

3. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət sahələri

Altanlayış – Rəssamlıq

Məsələ - işdə emosiyaları, təəssüratları, əhval-ruhiyyəni çatdırmaq.

Əsas suallar:

- Rəssamlar öz emosiyalarını, təəssüratlarını, əhval-ruhiyyələrini necə çatdırırlar?
- İşdə hisslərimi, əhval-ruhiyyəmi, təəssüratlarımı necə çatdırım?
- Əhvalımı çatdırmaq üçün təsviri incəsənət dilindən necə istifadə edim?
- Hansı rəsm materialı əhval-ruhiyyəmi daha yaxşı ifadə etməyə kömək edəcək?

Kompleks tapşırığın şərti: şən və ya kədərli **rəsm çək**.

Əhval-ruhiyyəni əsas **və qarışıq, açıq və tünd rənglərlə** çatdır;

Müxtəlif növ xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə et.

Hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər <u>Sagird dərk etməlidir ki:</u>	Qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks fəallığa uyğunlaşdırılmış) <u>İşinizdə/işin təqdimatında xüsusilə göstərin:</u>
<p>1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsipləri)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan deyəcəklərini (xəbəri, hissi, fikri, təəssüratı, əhval-ruhiyyəni, emosiyaları, münasibəti, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullarından (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir. <p>2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır. <p>3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır; ● Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox səciyyəvidir. <p>4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənət onda əks olunan məzmunu əsasən janrlara bölünür. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nə çəkmisən? ● Hansı əhval-ruhiyyəni ötürmüşsən? ● Hansı vasitələrdən istifadə etmişsən? ● Əhval-ruhiyyəni hansı rənglərlə (əsas/qarışıq, açıq/tünd) çəkmisən? ● Hansı rəng rəsmi seçmədi? ● Hansı qəmli əhval-ruhiyyə yaratdı? ● Hansı xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə etmişsən? ● Ən güclü, ən zəif, gülməli, yaramaz, qəzəbli hansı xəttidir? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Kompleks tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırıqların yerinə yetirilmə mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar)

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq

Kompleks tapşırığın həyata keçirilməsi üçün müzakirə ediləsi hallar:

- Rəssam bizimlə rəsm əsərləri ilə danışır.
- Rənglər və xətlər rəssamın sözləridir.
- Rəsm dilində danışmağa çalışmısanmı?
- Rəsmdə əhval-ruhiyyəni xətt və rənglərlə çatdırmağa çalışmısanmı?

Sən də rəssamlıq dilini öyrənəcəksən, əhvalını xətlər və rənglərlə ifadə etməyi öyrənəcəksən.

Kompleks tapşırığın həyata keçirilməsi üçün resurslar:

İllüstrasiyalar: Lela Tsutskiridze, Vasili Kandinski, Joan Miro, Pablo Pikasso, Aleksandr Kalder.

Teleməktəb, video dərslər:

<https://www.youtube.com/watch?v=vNvVRqmFxJM&t=306s;>

<https://www.youtube.com/watch?v=CXZoEIVA5hs;>

Aktiv musiqi linkləri:

İoan Ştraus “Triş-traş polka” (1:11 dəq.)

https://www.youtube.com/watch?v=pu50e_S4qMk;

Dmitri Şostakoviç, “Marş” (0:47 dəq.)

https://www.youtube.com/watch?v=kT7oqohP_Nc;

D.Şostakoviç, “Vals-zarafat” (1:16 dəq.)

<https://www.youtube.com/watch?v=rv26WKc21UA;>

D.Şostakoviç, “Vals N2” (3:43 dəq.)

<https://www.youtube.com/watch?v=wjSGiUmis-A;>

Aram Xaçaturyan, “Xəncərlərlə rəqs”, (2:35 dəq.)

<https://www.youtube.com/watch?v=mUQHGpxrz-8;>

Kamil Sen Sans, “Qu quşu” (3:06 dəq.)

<https://www.youtube.com/watch?v=3qrKjywjo7Q;>

Coakino Rossini, “Vilhelm Telli”, Uvertur finalı (2:05 dəq.)

<https://www.youtube.com/watch?v=YIbYCOiETx0;>

Kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmis suallar:

- Sevimli rənglərin hansılardır?
- Onlar səndə hansı hissləri oyadır?
- Rəsmdə əhvalını hansı rənglərə çatdırırsan?
- Hansı xətlər əhval-ruhiyyəni çatdırmaqda sənə kömək edə bilər?

2-Cİ MƏRHƏLƏ: KOMPLEKS TAPŞIRIQ ÜZƏRİNDƏ İŞ

1-ci addım. (Dərslər 3,4)

3. Xətlər aləmi

Müxtəlif növ xətlər və onların xarakteri ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii və ifadə vasitələri – **altanlayış**: xətt (müxtəlif növdə);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları – **altanlayış**: rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri– **altanlayış**: rəssamlıq.

Resurslar: Dərslük – Xətlərin nümunələri, Lela Tsutskiridzenin rəsmləri; Teleməktəb,

“Xətt nəyi bacarır” <https://www.youtube.com/watch?v=vNvVRqmFxJM&t=306s>;

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

İnsanların xarakterləri müxtəlifdir. Bir şeyə sevinəndə gülürük; incidikdə və ya qəzəbləndikdə, - ağlayırıq; qorxanda gizlənirik...

Bilirsinizmi ki, istənilən əhval-ruhiyyəni rəsm ilə ifadə edə bilərsiniz və həm də ətrafınızdakı hər kəsə nəyi hiss etdiyinizi anlada bilərsiniz?

Rəssam bizimlə şəkillərlə danışıq. Rənglər və xətlər rəssamın sözləridir.

Siz həm də rəssamlığın dilini öyrənəcəksiniz, əhval-ruhiyyəni xətlər və rənglərlə çatdıracaqsınız.

Rəsm bir xətt çəkməklə başlayır. Rəsm xətlər aləmidir. Sən demə, xəttin də xarakteri var. Görün, bir xətlə nə qədər şeylər çatdırmaq olar!

Fəaliyyət 1. İllüstrasiyanın müşahidəsi:

Şəklə bax (Lela Tsutskiridzenin rəsm əsəri).

- Hansı xətləri görürsən?

Cavab: spiral, buruq, düz, qırıq.

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, xətlərin çəkilməsi (çalışma):

Material: rəsm dəftəri, sadə karandaş.

Dəftərə xətlər çək.

* Müəllim şagirdlərdən xahiş edir ki, hər bir xəttə baxıb havada barmaqla onun şəklini çəksinlər. Eyni zamanda müəllim bu xətlərin adlarını şagirdlərə oxuyur.

Sonra o, bir-bir xəttin adını çəkir və yenə də xahiş edir ki, havada barmaqları ilə ziqzaq, qırıq, buruq, düz, əyri-üyrü xətlər çəksinlər.

Sonra uşaqlar dəftərdə xətlərin nümunələrini çəkirlər.

**Diferensial tədris məqsədilə xətlərin sayının variasiyaları ilə bu fəaliyyəti mürəkkəbləşdirmək və ya sadələşdirmək olar.

Fəaliyyət 3. İnterpretasiya, xətlərin xarakterini tapmaq:

Xətləri tap:

Acıqlı, dəcəl, sakit, qəməzəli...

Fəaliyyət 4. Praktiki iş, xətlərin çəkilməsi (çalışma):

Material: rəsm albomu, sadə karandaş.

Müxtəlif xarakterli xətlər çək

- Acıqlananda hansı xətti çəkəcəksən?
- Şən olanda hansı xətti çəkəcəksən?

4. Emalətxana

Xətləri müşahidə etmək, müxtəlif xarakterli xətləri çəkmək

Fəaliyyət 1, interpretasiya, praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

Material: rəsm albomu, sadə karandaş.

Xətti tap və çək:

- dalğalı;
- düz;
- qırıq;
- buruq;
- ziqzaq;
- əyri.

Fikirləş:

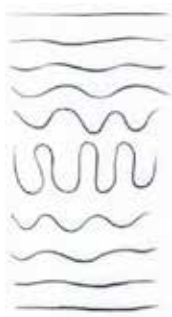
- Qırıq xəttin necə bir xarakteri var?
- Dalğalı xəttin necə bir xarakteri var?
- Hansı daha incədir?
- Acıqlananda hansı xətti çəkərdiniz?

*Diferensial tədris məqsədilə xətlərin sayının variasiyaları ilə bu fəaliyyəti mürəkkəbləşdirmək və ya sadələşdirmək olar.

Fəaliyyət 2. İnterpretasiya:

Şəklə diqqət et. Fikirləş və xəttin macərası haqqında qısa bir hekayə danış. Xətlə nə baş verdi?

Təxmini cavab: Xətt əvvəlcə düz idi, sanki yatırdı, sonra oyandı, gərnəşdi, qıvrıldı, ayıldı, nəyə isə sevindi, rəqs etdi, sonra yoruldu, sakitləşdi, uzandı və yenidən yuxuya getdi...

Fəaliyyət 3. Praktiki iş. Rəsm çəkmək (çalışma):

Material: rəsm vərəqi; rəngli karandaşlar və ya markerlər.

İstədiyiniz kimi xətlər seltənəti çək.

Bu seltənətdə hansı xətlər yaşayır?

İstədiyiniz xətlər düşün.

- Dəcəl xətt necədir?
- Tənbəl xətt necədir?
- Xətlərə ad ver.

Fəaliyyət 4. Eşidilənin qavranılması, praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

Material: şagirdin seçimi ilə

* Bu fəaliyyət oxu mətninin böyük həcmdə olduğuna görə Şagird kitabına daxil edilmir. Müəllim mətni şagirdlərə, əvvəlcə fasiləsiz, bütövlükdə, sonra isə başdan fasilələrlə oxumalıdır (hər cümləni oxuduqdan sonra şagirdlərə vaxt (10-15 saniyə) verilməlidir ki, eşitdiklərinin məzmununu xətlərlə çəksinlər).

**Diferensial tədris məqsədilə bu fəaliyyəti mürəkkəbləşdirmək və ya sadələşdirmək olar: şagird hamısını yox, yalnız 2-3 epizod çəkə və ya şəkli daha çox detallarla zənginləşdirə bilər.

“Xətt gəzintiyə çıxan nöqtədir”, - alman rəssamı Paul Kley deyirmiş. Bu cümləni necə başa düşürsünüz?

Nöqtənin macərası

Bir dəfə nöqtə gəzintiyə çıxdı.

Əvvəlcə dağa çıxdı.

Sonra dağdan yuvarlandı.

O, tullana-tullana çaya çatdı.

Dağlarda o, suda üzən yarpağın üzərinə tullandı.

Yarpaqdan daşa tullandı,

Daşdan sahilə düşdü.

Əyri-üyrü cığırda meşəyə girdi.

Gah bir ağacın ətrafında gəzirdi, gah da o birinin...

O, balaca bir daxmaya çatdı və qapını döydü, heç kim cavab vermədi.

Nöqtə daxmaya baxdı.

Masanın üstündə təmiz kağız parçasını görüb, onun üstünə atılıb, öz macərasını çəkdi.

- Nöqtə nə çəkdi?
- Sən də nöqtənin macərası çək.
- Nöqtənin səyahətini hansı xətlərlə çəkərsən?

Addımın ümumiləşdirici sualları:

Hansı xətlərlə tanış olduğunu sadala.

Hər birinin hansı xarakteri var?

Öz əhvalını və ya hekayəni xətlər vasitəsilə çatdırmaq olarmı?

2-ci addım. (5-ci dərs)

5. Musiqi çəkiri

Xətlərin xassələri ilə tanışlıq, onları musiqi ilə əlaqələndirmək

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış**: xətt (müxtəlif növdə);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış**: şəkil çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri– **Altanlayış**: rəssamlıq.

Resurslar: Dərslik– Vasili Kandinski və Joan Mironun rəsmlərinin illüstrasiyaları; musiqinin aktiv linklərinə bax: Fəaliyyət 2.

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Bir dəfə rəssam Vasili Kandinski musiqiyə qulaq asırmış və onda elə bir hiss yaranır ki, sanki onun qarşısında xətlər çəkilir. Onun fikrincə, nöqtə sakit bir vəziyyət, xətt isə hərəkətdir.

Vasili Kandinski, rəsm əsərini musiqi kimi “anlayan” və ya musiqini rəsm əsərinə köçürən yeganə rəssam deyildi.

Rəsm və musiqinin ortaq cəhəti çoxdur. Doğrudan da, musiqiyə qulaq asanda melodiya bəzən həzin-həzin axır, asta, tənbel, yağlı xətt kimi, bəzən isə ziqzaq kimi nadincliklə tullanır, bəzən isə dalğalara çevrilir. Musiqidə əsas melodiya eşidilir və onun ətrafında xırda motivlər görünür.

Gəlin bu fikri yoxlayaq, – xətlərə qulaq asaq və melodiya çəkək.

1-ci fəaliyyət. Rəsmlərin müşahidəsi, interpretasiyası:

Vasili Kandinskinin rəsmlərinə bax.

- Əsas xətti tap.
- Xətti gözünlə izlə.
- Təsəvvür et ki, onun səsi necə olardı? Zümzümə də edə bilərsiniz.
- Hansı xəttin daha gözəl melodiyası olacaq?
- Ən çox hansı xətt sakitdir?

Təxmini cavab: Qalın xətlərin kobud, güclü, nazik xətlərin - daha sakit, zəif səsi olur.

2-ci fəaliyyət. Rəsmlərin müşahidəsi, interpretasiyası:

Joan Mironun şəkillərinə bax.

- Onlara hansı musiqi yaraşacaq?
- Sürətli, yoxsa yavaş?

- Hündür yoxsa sakit?
- Axarlı yoxsa coşan?

(Joan Mironun işinin detalı):

Fəaliyyət 3. Eşidilənin qavranılması, rəsm çəkmək (aralıq):

Material: rəsm vərəqi, rəngli karandaşlar və ya markerlər.

Musiqi çək.

- Melodiyanı dinlə;
- Melodiyanı əllərinlə izlə.
- Havada hansı xətlər çəkildi?
- Bu xətləri kağız üzərində çəkin.

*Yaxşı olardı ki, fəaliyyət üzərində işə başlamazdan öncə müəllim şagirdlərə İoan Ştrausun “Triş-traş polkası” (1:11 dəq.) tipli video göstərsin:

https://www.youtube.com/watch?v=pu50e_S4qMk;

Şagirdlər dinlənən əsərin musiqiqrammasını tərtib etməlidirlər. Bu işin məqsədi şagirdlərin melodiya ilə xəttin “axarı, hərəkəti” arasında əlaqəni görə bilmələridir.

“Çəkiləsi” musiqinin tövsiyə edilən aktiv linkləri (müəllimin/şagirdin seçimi ilə):

Dmitri Şostakoviç, “Marş” (0:47 dəq.):

https://www.youtube.com/watch?v=kT7oqohP_Nc;

D.Şostakoviç, “Vals-zarafat” (1:16 dəq.):

[https://www.youtube.com/watch?v=rv26WKc21UA ;](https://www.youtube.com/watch?v=rv26WKc21UA;)

D. Şostakoviç, “Vals N2” (3:43 dəq.):

<https://www.youtube.com/watch?v=wjSGiUmis-A;>

Aram Xaçaturyan, “Xəncərlərlə rəqs”, (2:35 dəq.):

<https://www.youtube.com/watch?v=mUQHGpxrz-8;>

Kamil Sen Sans, “Qu quşu” (3:06 dəq.):

<https://www.youtube.com/watch?v=3qrKjywj07Q;>

Coakino Rossini, “Vilhelm Teli”, Uvertura finalı (2:05 dəq.):

<https://www.youtube.com/watch?v=YIbYCOiETx0;>

İki musiqi əsərini dinləyək və onları bir-biri ilə müqayisə edək.

Melodiyanı izləyin. Eşitdiyiniz zaman hansı xətləri təsəvvür etdiyinizi əllərinizlə havada çəkin.

Kamil Sen Sans, “Qu quşu” (3:06 dəq.)

- Əgər bu melodiyanı çəkə bilsəydin, onu hansı xətlərlə çəkərdin?

Cavab: Melodiya dalğalı xətt kimi axarlıdır.

Bu melodiyanı dinləyərkən hansı xətləri təsəvvür etdiyinizi əllərinizlə havada çəkin.

Dmitri Şostakoviçin Marşı (0:47):

- Şostakoviçin melodiyasını necə çəkərdin?

Cavab: Şostakoviçin Marşı nöqtələrə, qırıq xətlərə bənzəyir.

Bu melodiyanı dinləyərkən hansı xətləri təsəvvür etdiyinizi əllərinizlə havada çəkin.

Rəsmi dostlarına göstər və onlara hansı melodiyanı çəkdiyini söylə?

- Sürətli, yoxsa yavaş?
- Qəmli, yoxsa şən?
- Bu melodiyaya hansı xətlər uyğun gəldi?

Addımın ümumiləşdirici sualları:

- Xətlər haqqında nə öyrəndin?
- Nə kəşf etdin?

3-cü addım. (6-ci dərs)

6. Rəngli xətlərlə çəkirik

Müxtəlif rəsm materialları ilə xətlərin çəkilməsi

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** xətt (müxtəlif növdə);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq.

Resurslar: dərslik, Pablo Pikasso tərəfindən karandaş və pastellə yerinə yetirilmiş rəsmlər.

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Rəssamlıqda xətt əsas vasitələrdən biridir. Rəssamlar öz əhval-ruhiyyələrini xətlərlə ifadə edir, hekayələr danışır, gözəl rəsmlər yaradırlar.

Xətləri müxtəlif materiallarla çəkmək olar: karandaş, pastel, marker və boyalı fırça ilə. Xətlərin bəziləri aydın, bəziləri açıq alınır. Onlardan hansının nazik, hansının isə iri xətt çəkdiyini bilməlisənmi? Bunu bilsən, bir çox gözəl şəkillər çəke biləcəksən.

1-ci fəaliyyət. Müxtəlif rəsm materiallarının sınınilması:

Material: rəsm vərəqləri, müxtəlif rəsm (qələm, pastel, təbaşir, marker, boya) materialı.

* Burada sadalanan bütün rəsm materiallarından istifadə etmək vacib deyil. Uşaqların hər hansı iki xətti əllərinin altında olan materialla müqayisə etməsi kifayətdir.

Yoxla, marker, karandaş, pastel, təbaşir, fırça nə edə bilər?

Vərəqdə müxtəlif qalınlıqda xətləri əvvəlcə karandaşla çək, sonra pastel, marker və boyalı fırça ilə.

Nümunələri müqayisə et. Nə alındı?

- Karandaş, pastel, marker və boyalı fırça ilə çəkilən xətlər arasında nə kimi fərq var?
- Hansı daha kəskindir?
- Hansı daha incədir?
- Hansı materialla xətt daha qalın/incə, açıq/tünd alındı?
- Böyük ləkələri rəngləmək üçün hansı münasibdir və hansı - incə detalları çəkmək üçün?

Cavab:

- karandaşla çəkilən xətlər incədir;
- pastellə çəkilən xətlər karandaşdan daha qalın və aydın olur;
- markerin xətti aydın və eyni rəngdə olur;
- fırça ilə çəkilən xətlər əyri-üyrü olur. Fırçanı bərk sıxsanız, xətt qalınlaşacaq.

Fəaliyyət 2. İllüstrasiyaların müşahidəsi

Pablo Pikassonun rəsmlərinə bax.

- Hansı xətləri görürsən?
- Xətti tap: incə, qalın, buruq, ziqzaq;
- Hansı xətt açıqdır və hansı tünd?

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

Material: şagirdin seçimi ilə.

- Rəsm materialı seç.
- Rəngli xətlərlə şən bir rəsm çək.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni rəsm materialları haqqında nə öyrəndin?
- Fırça ilə xətt necə çəkilir? Markerlə? Karandaşla? Pastellə?

4-cü addım. (7-ci dərs)

7. Üç cadugər

Rənglər çarxı, əsas rənglər

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** xətt (müxtəlif növdə); rəng (əsas);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq.

Resurslar: Dərslik – Aleksandr Kalderin rəsmləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Gəlin, bir az rənglər haqqında öyrənək.

Alimlər göy qurşağına baxıb onun rənglərini dairədə düzdülər. Bu dairəni isə “rənglər çarxı” adlandırdılar. Sizcə, niyə?

Rənglər çarxına baxın.

- Hansı rəngləri görürsünüz?
- Rənglər çarxında neçə rəng var?

Bu altı rəngdən üç rəng – qırmızı, sarı və göy rənglər əsasdır.

Bu rənglərin nəyə görə əsas olduğunu bilirsinizmi?

Rəngləri bir-birinə qarışdırmağa çalışmışınızmi? Hər hansı digər rəngi qarışdıraraq qırmızı, sarı və göy rəng almaq mümkün deyil. Bu üçün– qırmızı, sarı və mavi rəngləri qarışdırmaqla isə bütün qalan rəngləri əldə etmək olar.

Yəqin fikir vermişiniz ki, rənglər çarxında ağ və qara rəng yoxdur. Bu rənglər rəngli deyil. Buna görə də rənglərdən danışanda ağ və qaraya toxunmayacağıq.

1-ci fəaliyyət. Rənglərin müşahidəsi:

Qırmızı, sarı və göy rənglər arasında hansı rənglər yerləşib?

Cavab: narıncı, yaşıl, bənövşəyi.

Fəaliyyət 2. İllüstrasiyanın müşahidəsi:

Şəklə diqqət et (Aleksandr Kalderin rəsmi).

- Hansı rəngləri görürsən?
- Bu rəsmdəki əhval-ruhiyyə necədir – şən, yoxsa qəmli?
- Hansı xətləri görürsən?
- Tap: ilanı, kəpənəyi, quşu.

Diferensial tədris üçün əlavə suallar:

- Say, nə qədər quş görürsən? (4)
- Neçə ilan çəkilib? (3)
- İlanlar hansı xətlə çəkilib? (dalğalı)
- Neçə kəpənək görürsən? (2)
- Böyük kəpənək hansı xətlərə çəkilib? (Spiral, buruq)

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, əsas rənglərlə rəsm çəkmək (aralıq):

Üç əsas rənglə və fərqli xətlə şəkil çək.

Rəsminə əhval-ruhiyyə necədir?

Bu əhval-ruhiyyəni yaradan nədir?

Şəkli yoldaşlarına göstər və danış:

- Nə çəkdin?
- Xətlə nə çəkdin?
- Rənglə nə çəkdin?

- Hansı xətlərdən istifadə etdin?
- Ən çox hansı rəngdən istifadə etdin?
- Rəsmindəki əhval-ruhiyyə necədir?

Fəaliyyət 4. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

* Bu fəaliyyət Şagird kitabına daxil deyil.

Material: şagirdin seçimi ilə.

Aleksandr Kalderin şəkillərindən birini seç və rənglə.

- Xətləri hansı materialla çəkəcəksən?
- Rəsmi nə ilə rəngləyəcəksən?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni rənglər haqqında nə öyrəndin?
- Nə üçün əsas rənglər sarı, qırmızı və göy adlanır?

5-ci addım. (8-ci dərs)

8. Qarışıq rənglər

Qarışıq rənglərlə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** Rəng (əsas və qarışıq);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq.

Resurslar: dərslik;

Televiziya məktəbi, “Rəng və forma”: <https://www.youtube.com/watch?v=CXZoEIVA5hs;>

Fəaliyyət ideyaları:

Fəaliyyət 1. Müşahidə, müzakirə

Göy qurşağına bax:

- Hansı rəngləri görürsən?
- Əsas rənglər hansılardır?

Cavab: Rənglər çarxında 6 rəng var. Bunlardan əsas qırmızı, sarı, göy rənglərdir. Bu rənglər əsas ona görə adlanır ki, başqa rəngləri qarışdırmaqla bunları əldə edə bilməzsiniz. Amma onları qarışdırmaqla (bunlardan ikisini) başqa rənglər əldə etmək olar.

2.2. Müşahidə, müzakirə

Nümunəyə bax.

- Hansı rəngləri qarışdırmaqla qarışıq rənglər almaq olar?
- Səncə, nə üçün onlar qarışıq rənglər adlandırılıb?

Fəaliyyət 3. Sınaq

Material: quaş və ya sulu boyaların qırmızı, sarı və mavi rəngli boyaları, fırça, yarısına qədər təmiz su ilə doldurulmuş üç şəffaf butulka, fırçanı yumaq üçün su qabı.

Nümunəyə bax. Təxmin et:

Təmiz su qabına qırmızı və göy boyaları damızdırdıqda, nə baş verəcək?

Cavab: bənövşəyi rəng alınacaq.

Qaba sarı və qırmızı boyalar damızdırdıqda, su hansı rəngə boyanacaq?

Cavab: narıncı rəng alınacaq.

Qaba göy və sarı boyalar damızdırdıqda, hansı rəng alınacaq?

Cavab: yaşıl alınacaq.

Təxminini yoxla, sınaqdan keçir:

Su qablarına eyni miqdarda damızdırın:

1. Qırmızı və göy boyanı;
2. Sarı və qırmızı boyanı;
3. Göy və sarı boyanı.

Nə baş verdi? Su hansı boyandı?

*Təklif olunan material olmadığı halda, bu fəaliyyət rəngli karandaşlarla yerinə yetirilə bilər:

- qarışıq rəngləri əldə etmək üçün yalnız əsas rəngdə – qırmızı, sarı və göy rəngli karandaşlardan istifadə et.
- rəsm vərəqinin kiçik bir hissəsini bir rəngli karandaşla rənglə. Sonra üzərindən başqa bir rənglə karandas çək.
- Hansı nəticə alındı?

4-cü fəaliyyət. Müşahidə, məsələnin həlli

Rənglər tənliyinə bax və səhvi tap:

$$\begin{array}{ll} 1. \text{ (red)} + \text{ (yellow)} = \text{ (orange)} & 4. \text{ (red)} + \text{ (orange)} = \text{ (green)} \\ 2. \text{ (purple)} + \text{ (green)} = \text{ (blue)} & 5. \text{ (yellow)} + \text{ (blue)} = \text{ (red)} \\ 3. \text{ (yellow)} + \text{ (blue)} = \text{ (green)} & 6. \text{ (blue)} + \text{ (red)} = \text{ (purple)} \end{array}$$

Cavab:

Səhvdir: 2. bənövşəyi + yaşıl; 4. qırmızı + narıncı; 5. sarı + göy.

Fəaliyyət 5. Rənglərlə rəsm çəkmək (çalışma)

Material: rəsm vərəqi, qara marker və ya karandaş, qırmızı və göy rəngli karandaşlar.

Qara karandaş və ya markerlə bir-biri ilə kəsişən şarlar çək.

Şarları əsas rəngli karandaşlarla rənglə.

Kəsişən yerlərdə hansı rənglər alındı?

* Şagirdlər yuxarıda göstərilən linkdə televiziya dərslərini izləyir və gördüklərini müzakirə edirlər.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

Rənglər haqqında nə yenilik öyrəndin?

Nə üçün narıncı, yaşıl və bənövşəyi qarışıq rənglər adlanır?

Hansı rəngləri qarışdırmaqla qarışıq rənglər alınır?

6-ci addım. (9-cu dərs)

9. Rənglərin səsi

Rənglər və musiqi

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** xətt (müxtəlif növdə); Rəng: əsas və qarışıq, açıq və tünd;

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;

3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq.

Resurslar: dərslik, Vasili Kandinskinin əsərləri;

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Rəssam Vasili Kandinski hesab edirdi ki, rəsm əsəri musiqi kimi “eşidilə” bilər. Kandinski rənglərə baxanda onların səsinə eşidirdi. Deyirdi ki, hər rəngin özünəməxsus səsi var: bəziləri sakitdir, bəziləri hündür; bəzisinin səsi incə, bəzisinin səsi isə kobuddur.

Musiqi kimi, rəsm də insanın hissələrini ifadə edə bilər.

Rəsmdə xətlər və rənglər qəmli və ya şən əhval-ruhiyyə yarada bilər.

Gəlin biz də çalışaq, bəlkə rənglərin səslərini eşidə bilərik?

1-ci fəaliyyət. İllüstrasiyanın müşahidəsi, müzakirə

Vasili Kandinskinin rəsmlərinə bax.

- Hansı rəng pıçıldayır?
- Hansı rəng qışqırır?
- Hansı rəngdə ən kobud səs var?
- Açıq rənglərin səsi necədir?
- Tünd rənglərin səsi necədir?
- Xətlər şəkillərə nələri əlavə etdi?

* Çox güman ki, şagirdlər bu suallara öz təəsüratları əsasında fərqli cavablar verəcəklər.

2.2. İllüstrasiyanın müşahidəsi, müzakirə

Xətlərsiz şəkil necə olardı? (ifadəsiz)

Rənglər xətlərə nələri əlavə etdi? (əhval-ruhiyyəni. Şəkildəki xətlər kəskindir; rənglər rəsmə incəlik, sakitlik qatdı)

Bu şəkildə hansı səslər eşidilir?

Fəaliyyət 3. Çalışma

Qışqıran və ya sakit, açıq və ya tünd rənglərlə şəkil çək.

Rəsmini müşahidə et. Hansı rəng qışqırır – açıq, yoxsa tünd?

III mərhələ – Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi və təqdimat (nəyi öyrəndim?)

Şən və ya qəmli **şəkil çək**.

Əhval-ruhiyyəni **əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərlə** çatdır;

Müxtəlif növ **xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, buruq, nazik və ya qalın)** istifadə et.

İşi yoldaşlarına göstər və soruş ki, iş onlarda hansı əhval-ruhiyyə yaratdı?

İşi təqdim edərkən danış:

- Hansı əhval-ruhiyyəni ötürdün?
- Əhval-ruhiyyəni hansı rənglərlə (əsas/qarışıq, açıq/tünd) çəkmisən?
- Hansı rəng rəsmini şənləndirdi? Hansı rəng qəmli əhval-ruhiyyə yaratdı?
- Hansı xətlərdən (düz, qırıq, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə etmisən?
- Hansı xətt ən güclü, zəif, şən, dəcəl, acıqlıdır?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələlərində hansı addımları atdın?
- Tapşırığın üzərində yenidən işə başlasan, nəyi başqa cür edərdin?

* 1-ci göstəriş:

Vərəqi müxtəlif rəngli boyalarla rənglə.

Boya quruduqda fırça və ya marker ilə bir neçə növdə xətt çək.

* 2-ci istinad:

Yaxşı olardı ki, işə başlamazdan öncə, müəllim şagirdlərə illüstrasiyaları müşahidə etməyi və həmyaşdılarının

işlərində əks olunan əhval-ruhiyyə haqqında fikirlərini söyləməyi təklif etsin: hansı iş qəm və ya sevinc ifadə edir; Onlar nə üçün belə fikirləşirlər?

Əlavə resurslar:

Birinci sinif şagirdlərinin əsərləri (ABŞ-ın Massachusetts Berouz və Coşua İtonların ibtidai məktəbləri, müəllim: Bet Harli):

<http://artwithmrshurley.blogspot.com/2011/10/lines-and-shapes-and-colorsoh-my.html>;

Kompleks tapşırığın inkişafetdirici qiymətləndirmə rubrikaları:

1. Afərin!

Tapşırığın şərtini yaxşı başa düşmüşsən.

Rəsmdə istifadə olunan müxtəlif növ xətlər, əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglər əhvalını dəqiq ifadə edir.

Əsas rəngləri qarışdırmaqla qarışıq rəngi yaxşı əldə etmişsən.

Sən artıq iş haqqında müvafiq sözlərlə danışa bilərsən.

2. Yaxşı işdir!

Çəkdiyin rəsm əhval-ruhiyyəni ifadə edir, lakin tapşırığın şərti bir çox müxtəlif növdə xətlərin istifadəsini nəzərdə tuturdu. Eləcə də, verilən rənglərdən istifadə etməklə yanaşı, əsas rəngləri qarışdıraraq qarışıq rəngləri də əldə edə bilərdin.

Sən artıq iş haqqında danışa bilərsən. Danışarkən müvafiq sözlərdən istifadə etməyin yaxşı olar.

Mövzu 1. SOLO taksonomiyasına əsasən, kompleks tapşırığın qiymətləndirilməsi

Tematik blok: İnsanlar və incəsənət Mövzu: Xətlər və rənglər aləmi	
Şagirdin adı, soyadı: _____ Tarix: _____	
Hədəf anlayışı 1: Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları Altanlayışlar: xətt (düz, ziqzaq, əyri, əyri-üyrü, dalğalı, nazik və ya qalın); rəng (əsas, qarışıq; açıq, tünd).	
Hədəf anlayışı 2: Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası Altanlayış: rəsm çəkmək	
Hədəf anlayışı 3: Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri Altanlayış: rəssamlıq	
Kompleks tapşırığın şərti: şən və ya qəmli şəkil çək. Əhval-ruhiyyəni əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərlə ifadə et; Müxtəlif növ xətlərdən (düz, ziqzaq, əyri, dalğalı, nazik və ya qalın) istifadə et.	
SOLO taksonomiyanın səviyyəsi – mücərrəd: Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini dərinədən başa düşür, məsələnin müxtəlif aspektləri arasındakı əlaqəni görür. Fərziyyələr irəli sürür. Bilikləri həm verilmiş fənn baxımından, həm də digər sahələrlə əlaqədar ümumiləşdirir. Oxşar nümunələrlə müqayisə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək qabiliyyətinə malikdir. Məsələni/hadisəni öz təcrübəsi ilə əlaqələndirə bilər.	Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, rəsmdə müxtəlif xətlərdən; əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərdən ağılla və məqsədyönlü şəkildə istifadə edir. Onların kombinasiyası ilə şən və ya qəmli əhval-ruhiyyəni ötürür. Lazım gəldikdə, qarışıq rəngləri əldə etmək üçün əsas rəngləri düşüncə ilə qarışdırır. Nazik/qalın xətt almaq üçün materialın müvafiq texnikasından istifadə edir. Təqdim etdikdə, işin yaradılması mərhələləri barəsində ətraflı danışır. Terminlərdən adekvat şəkildə istifadə edir.
SOLO taksonomiya səviyyəsi – nisbi: Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini başa düşür. Onun bir neçə aspekti arasındakı səbəb-nəticə əlaqələrini görür. Fərziyyəni ifadə edə, müqayisə edə, təhlil edə, nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq edə bilər.	Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, rəsmdə müxtəlif növ xətlərdən, əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərdən istifadə edir; rəsmdə hansı xətt və rənglərin şən və ya kədərli əhval-ruhiyyəyə uyğun olduğunu anlayır. İki əsası qarışdıraraq qarışıq rəng əldə edə bilər. Nazik/qalın xətt əldə etmək üçün müvafiq material texnikasından istifadə edir. İş təqdim edərkən işin əsas mərhələlərindən danışır. Bir neçə termindən adekvat şəkildə istifadə edir.
Multistruktur Şagirdin ayrı-ayrılıqda məsələnin/hadisənin bir neçə aspekti haqqında təsəvvürü var, onlar arasındakı əlaqəni başa düşür. Təsvir edə, sadalaya, çeşidləyə, birləşdirə, metodlardan istifadə edə, prosedurları yerinə yetirə bilər və s.	Bir neçə növ xətlərdən, əsas və qarışıq rənglərdən istifadə edir, lakin onların təsviri imkanlarını dərk etmir. Qarışıq rəngləri təsadüfi rəngləri qarışdırmaqla əldə edir. İstifadə olunan rənglərin və xətlərin əhval-ruhiyyə ilə əlaqəsi təsadüfi olur. İş təqdim edərkən, işini tam təsvir edir. Bir neçə termindən istifadə edir.

<p>Unistruktur</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin yalnız bir aspektini nəzərdən keçirir. Sadə, aşkar əlaqələri görür. Bir neçə terminin mənasını başa düşür. Biliyi şifahi şəkildə çatdırı bilər (xatırlayır), sadə göstərişlərə əməl edir; parafrəz edə, tanıya, adlandırır və ya sadalaya bilər.</p>	<p>O, bir-iki növ xətdən, müxtəlif rənglərdən çox az istifadə edir, onların təsviri imkanlarını dərk etmir, əhval-ruhiyyə ilə əlaqələndirə bilmir.</p> <p>Yalnız verilmiş rənglərdən, qarışdırmadan istifadə edir. Təqdim edərkən işin bir neçə elementini təsvir edir. Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Prestruktur</p> <p>Şagird məsələni başa düşmür, uyğun məlumatdan istifadə etmir və ya ümumiyyətlə məsələdən kənarıdır.</p>	<p>İş tapşırığın şərtinə uyğun gəlmir.</p>

TEMATİK MATRİS 2

Sınıf: I	
Tematik blok: İnsanlar və incəsənət	
Mövzu: Şəkildən bizə kim baxır? (dərs 10-19)	Təxmini saatlar: 10+2
Mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər (mövzu daxilində ümumiləşdirmələr):	
<ul style="list-style-type: none">● Müxtəlif sahə və janr işində zahiri görünüşümü, xarakterimi və maraqlarımı çatdıra bilərəm;● Müxtəlif sahə və janr işləri özümüzü və başqalarını daha yaxından tanımağa kömək edir.● Müxtəlif sahə və janr işləri müxtəlif vaxtlarda, müxtəlif ölkələrdə insanların necə olduğu barədə xəbər verir;● Müxtəlif sahə və janr işi ilə həm özümü ifadə edə, həm də özümü başqalarına tanıda bilərəm. Bunun üçün müvafiq bədii-ifadə vasitələri, üsullar, materiallar və texnikalar seçə bilərəm.	
1. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementlər) və üsulları (prinsiplər)	
Altanlayışlar – vasitələr:	
Xətt (düz, dalğalı, qırıq-qırıq, kəsik, ziqzaq, əyri, üfüqi, şaquli, diaqonal).	
Rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd).	
Üsullar – üsullar:	
İşdə təsvirin bölgüsü, şaquli və ya üfüqi formatın seçilməsi.	
2. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası	
Altanlayışlar – rəsm çəkmək	
3. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət sahələri	
Altanlayış – Rəssamlıq	
4. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət janrları	
Altanlayış – Portret	
Məsələ – işdə insanın təbiətinə xas əlamətlərin və xarakterin çatdırılması;	
Əsas suallar:	
<ul style="list-style-type: none">● Rəssamlar insanların xarici görünüşünü və xarakterini necə ifadə edirlər?● Rəsmdə insanın xarici görünüşünü, xarakterini, əhval-ruhiyyəsini necə çatdıra bilərəm?● Rəsmdə insanın nəyi sevdiyini, nəyə önəm verdiyini necə çatdırmaq olar?● Özümü başqalarına necə tanıda bilərəm?	
Kompleks tapşırığın şərti:	
Avtoportret çək.	
<ul style="list-style-type: none">● Xarakterik əlamətlərini, görünüşünü, saç düzümünü, geyim və maraqlarını ötürmək üçün müxtəlif növ xətləri, əsas və qarışıq, açıq və tünd rəngləri seç və istifadə et;● Fikrinə uyğun olaraq, portreti uzununa və ya eninə çəkəcəyinə qərar ver;● Fonda nə çəkəcəyini düşün;● İşin üçün çərçivə düzəlt. Çərçivəni müxtəlif növ xətlərlə gözəlləşdir.	
Hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər	Qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks fəallığına uyğunlaşdırılmış)
Şagird dərk etməlidir ki:	İşinizdə/işin təqdimatında xüsusilə göstərin:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsipləri)

- İnsan deyəcəklərini (xəbəri, hissi, fikri, təəssüratı, əhval-ruhiyyəni, emosiyaları, münasibəti, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullarından (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir.

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası

- İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır.

3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri

- İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır;
- Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox səciyyəvidir.

4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları

- İncəsənət onda əks olunan məzmunu əsasən janrlara bölünür.

- Nə çəkmişən?
- Avtoportretdə zahiri əlamətlərini ötürmək üçün hansı xətlərdən istifadə etmişən?
- Xarakterini, əhval-ruhiyyəni ötürmək üçün hansı rənglərdən (əsas/qarışıq, açıq/tünd) istifadə etmişən?
- Hansı rəng rəsmini şənləndirdi?
- Hansı kədərli əhval-ruhiyyə yaratdı?
- Rəsminə necə bir çərçivə düzəltmədin?
- İşində nəyi bəyənirsən?
- Nəyi dəyişərdin?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın?
- Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırıqların yerinə yetirilmə mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar)

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq

Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün müzakirə edilən hallar:

- İnsanı daha çox nə maraqlandırır?
Əlbəttə, insanlar.
- O, özünün necə olduğu, başqalarının necə olduğu ilə maraqlanır.
- Sən kimsən? Nəyi sevirsen, nə ilə maraqlanırsan?
- Dostların kimdir, onlar nələri sevirlər?
- İncəsənət bu suallara cavab verə bilər.

Kompleks tapşırığın həyata keçirilməsi üçün resurslar:

TV məktəb, video təlimatlar:

“Portret” <https://www.youtube.com/watch?v=nRZIZKV-EPo;>

İllüstrasiyalar: Pablo Pikasso, Q.A.V.Trauqot qardaşları, Qaston Şesak, Anri Matis, Mari Kassat, Berta Morisso, Devid Hokni, Frida Kalo, Sonya Delone, Kit Haringq, Joan Miro, Mo Nonq, İa Maxatadze.

Kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmiş suallar:

- Sən necəsən – şən, ciddi, dəcəl?..
- Zəhəri görünüşün, saç düzümün, geyimin necədir?
- Nəyi sevdiyini, nə ilə maraqlandığını necə çəkərsən?
- Ən sevimli rənglərin hansılardır?
- Bu rənglər əhval-ruhiyyəni necə dəyişir?
- Rəsmdə xarakteri və əhval-ruhiyyəni hansı rənglərə çatdırırsan?
- Xarici görkəmini ötürməkdə hansı xətlər sənə yardım edəcək?

2-ci mərhələ: Kompleks tapşırıq üzərində iş

1-ci addım. (10-cü dərəcə)

10. Vaxtım yoxdur, oynayıram!

İncəsənət bizə uşaqlar haqqında nə deyir

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** xətt (müxtəlif növdə); rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq.

Resurslar: dərslik, Pablo Pikassonun əsərləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti:

İnsanı daha çox nə maraqlandırır? Əlbəttə, insanlar. O, özünün necə olduğu, başqalarının necə olduğu ilə maraqlanır. Sən kimsən? Nəyi sevirsen, nə ilə maraqlanırsan? Dostların kimdir, onlar nələri sevirlər? İncəsənət bu suallara cavab verə bilər.

1-ci fəaliyyət. Pablo Pikassonun rəsmləri üzərində müşahidə

Şəkilləri müşahidə et və tap: qayıq, kəpənəktutunu, gülü, oyuncaq atı.

Fəaliyyət 2. Pablo Pikassonun şəkilləri üzərində müşahidə

- Rəssam nə çəkdi?
- Uşaqlar nə edir?
- Rəssam onların nəyi sevdiklərini bizə necə göstərdi?
- Hansı xətləri görürsən?
- Rənglər necə bir əhval yaradırlar?

Cavab: Şəkillərdəki uşaqlar ya oyuncaq tutmaq, ya da kitab oxumaq və rəsm çəkmək prosesində təsvir olunublar.

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm, çalışma

Material: şagirdin seçimi ilə

Oynamaq uşaq işidir.

Sevdiyən məşğuliyyəti, vaxtın olmayanda nə etdiyini çək.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Pablo Pikassonun şəkilləri uşaqlar haqqında nələrdən xəbər verir?
- Sənə tanış gələn nədir?
- Vaxtın olmadıqda, nə edirsən?
- Nə çəkdin?
- Rəsmdə nəyi sevdiyini necə çatdırdın?

2-ci addım. (11-ci dərs)

11. Xətt və əhval-ruhiyyə

Xətt ilə portretdə xarakterik əlamətlərin çatdırılması

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** xətt (müxtəlif növlər);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** Rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** Portret.

Resurslar: dərslik, Pablo Pikassonun qrafik rəsmləri

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti (öncəki biliklərin aktivləşdirilməsi).

- İnsanların xasiyyəti necə olur (sakit, şən, utancaq, cəsarətli, küsəyən...)?
- Hansı xətləri tanıdığını yadına sal?
- Onların hər birinin nə kimi xarakteri var?
- Xətlər nə ilə insanlara bənzəyir? (xarakterə görə)
- İllüstrasiyaya baxın, nə görürsünüz?

Cavab: Pablo Pikasso rəsmdə müxtəlif xətlərdən istifadə etmişdir: buruq, ziqzaq, dalğalı, tünd və açıq, kobud və incə. Bu xətlərlə o, bizə insanın xarakterini və xarici görünüşünü göstərir.

1-ci fəaliyyət. İllüstrasiya üzərində müşahidə

Xətləri tap:

- düz və buruq;
- ziqzaq və dalğalı;
- incə və kobud.

Fəaliyyət 2. Şərh

Pablo Pikassonun rəsmlərinə bax.

- Rəssam necə insanları çəkib?
- Hansı qəmlidir?
- Hansı şəndir?
- Hansı acıqlıdır?
- Necə başa düşdün?
- Rəssam onların xarakterini hansı xətlərlə göstərdi?

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək, (çalışma):

Material: rəsm vərəqi, sadə karandaş.

Karandaşla qəzəbli və şən insanları çək.

Bu əhvala hansı xətlərin uyğun gəldiyini düşün.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Pablo Pikasso bizə insanın xarici görünüşünü və xarakterini necə göstərdi?
- İnsanın xasiyyətinə uyğun əlamətləri göstərmək üçün xətdən necə istifadə edə bilərsiniz?
- Mehriban/dalaşqan/utancaq insana hansı xətt uyğun gəlir?

3-cü addım. (12-ci dərs)

12. İki dost

İşdə xətt və rəng xüsusiyyətlərinin istifadəsi

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** Xətt: müxtəlif növdə; Rəng: əsas və qarışıq, açıq və tünd;
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** Rəssamlıq.

Resurslar: Dərslik, Q.A.V. Trauqot qardaşları və Qaston Şesakin rəsmləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Xətt gah incə, gah kobud olur;

Rəng də ya açıq, ya da tünd, solğun və ya kəskin olur.

Xətt və rəng dostdur.

Onlar birlikdə nə edə bilərlər?

Fəaliyyət 1. İllüstrasiyaların müşahidəsi (Trauqot qardaşlarının əsərləri)

Bunlar akvarel ilə çəkilmiş rəsmlərdir.

Akvarel — sulu boyadır.

- Bu şəkilləri xətlərsiz təsvir et. Nə görürdin?
- Rəssama xətlər nə üçün lazım oldu?
- Təsəvvür et, bu rəsmlər rənglərsiz necə olardı?
- Hansı xətləri görürsən?
- Hansı rəngləri görürsən?

Cavab: Xətlər nazik, yumşaq və incədir. Rənglər şəffaf, hava kimi, incədir.

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma)

Material: rəsm vərəqi, boyalar, karandaş, fırça, marker.

- Karandaş və ya markerlə insanın şeklini çək.
- Rəsmi boyalarla rənglə.

Fəaliyyət 3. İllüstrasiyanın müşahidəsi (Qaston Şesakinin əsəri)

- Hansı xətləri görürsən?
- Hansı rəngləri görürsən?
- Xətlər və rənglər bir-birinə nədə kömək edir?

Cavab: Xətlər rəngləri əhatə edir və biz rəsmi daha yaxşı görürük.

4-cü fəaliyyət. Praktiki iş, rəsm çəkmək

Material: karton rulonlar, qara marker, quaş boyalar, fırça.

- Karton rulonunu quaş boyaları ilə rənglə;
- Rəngli ləkələri qara markerlə dairəyə al;
- Ən açıq ləkədə şən və ya qəzəbli üz çək.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Xətt nə edə bilər?
- Rəng nə edə bilər?
- Birlikdə nə edə bilərlər?

4-cü addım. (13-cü dərs)

13. Portret

Portret janrı ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar**: xətt (müxtəlif növdə); rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış**: rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahəsi – **Altanlayış**: rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrı – **Altanlayış**: portret.

Resurslar: Dərslik, Mari Kassat və Berta Moriso tərəfindən yaradılmış portretlər; teleməktəb “Portret”

<https://www.youtube.com/watch?v=nRZIZKV-EPo;>

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

- Rəssam nə çəkib? (İnsan)

Bunlar portretidir.

Portret insanın necə olduğu haqqında danışır.

Fəaliyyət 1. Rəsmın təsviri (Mari Kassat tərəfindən çəkilmiş portretlər)

Mari Kassatın şəkillərinə baxın.

Gördüklərini təsvir et.

Uşaqları xarakterizə et.

- Nə geyiniblər?
- Saçları nə rəngdədir?
- Onların saç düzümü necədir?
- Onlar üz ifadələri necədir? (ciddi, sakit, dəcəl, fikirli)

Fəaliyyət 2. Rəsmın təsvir (Berta Morrison tərəfindən yaradılmış portret)

Bertha Morrisonun portretinə bax.

- Qız nə edir?
- Nə geyinib?
- Saçı nə rəngdir?
- Onun saç düzümü necədir?
- Qız hara baxır?
- Onun üz ifadəsi necədir?

Təxmini cavab:

Qız sanki bizə baxır. O, narazıdır – kimsə onu ifasına mane olub.

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək (aralıq)

Material: rəsm vərəqi, rəngli karandaşlar.

Rəsm vərəqi, rəngli karandaşlar.

- Qəhrəmanın nəyi sevir? Nəyə maraq göstərir?
- Onun əhval-ruhiyyəsini və xarakterik əlamətlərini hansı xətt və rənglərlə ötürərsən?

Rəsmini dostlarına göstər və danış:

- Nə çəkdin? (portret)
- Kimi çəkdin?
- Qəhrəmanın nəyi sevir, nə ilə maraqlanır?
- Portretdə onun maraqlarını necə təsvir etdin?
- Əhval-ruhiyyəni hansı rənglərə çatdırdın?
- Xətlər sənə nədə kömək etdi?
- İşində nəyi bəyənirsən?
- Nəyi dəyişərdin?

Addımın yekunlaşdırıcı sualı:

- Portretdə insan haqqında nə deyilir?

5-ci addım. (14-cü dərs)

14. Avtoportret

Avtoportretə xarici görünüşün oxşarlıqlarından söhbət gedir

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** Rəssamlıq.
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** Portret.

Resurslar: Dərslik, Anri Matisin, Pablo Pikassonun, Frida Kalonun, Devid Hokninin portretləri və onların foto-portretləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti:

Avtoportret – özünün portretidir.

Rəssamlar çox vaxt özlərini çəkirlər.

İnsanlar özlərinin fotosəkillərini çəkəndə, bu da avtoportetdir.

Fəaliyyət 1. Müqayisə

Rəsm və fotonu müqayisə et.

- Diqqətini nə çəkdi?
- Anri Matisin avtoportreti onun öz fotosəklinə nə ilə bənzəyir?

Cavab: eynək, saqqal-bığ, saç düzümü, baxış, geyim.

Fəaliyyət 2. Müqayisə

Rəsmləri və fotoları müşahidə et.

Avtoportret müəllifini tap.

- Hansı əlamətlə fotonu rəsmə bəzətdin?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

Portret çəkərkən nələrə diqqət etmək lazımdır?

İnsanlar bir-birindən nə ilə fərqlənirlər?

Cavab: Hər kəsin fərqli görünüşü var – üz cizgiləri, xarakterik əlamətləri, məs.: eynək, saqqal...

Oxşarlığı başqa hansı əlamətlərlə ötürmək olar? (Saç düzümü, geyim)

6-ci addım. (15, 16-cı dərəcə)

15. Şən rənglərlə məyusluq

Şəkildəki əhval-ruhiyyəni nə təyin edir?

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii və ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); fon;
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** portret;

Resurslar: Dərslük, Sonya Delone və Anri Matis tərəfindən yaradılan portretlər.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Lüğət: fon – əşyanın ətrafında çəkilmiş bir şey.

Motivasiya sualları:

- Rənglər olmasaydı, dünya necə olardı?
- Arzu, gülüş, inciklik hansı rəngdədir?
- Şən insanın şəklini çəkmək üçün hansı rəngləri seçərdin?
- Məyus insanın şəklini çəkmək üçün hansı rəngləri seçərdin?
- Əgər məyus insanın rəsmi parlaq rənglərlə çəksək, nə olar?

Səncə, rəssamlar da belə düşünürlər?

1-ci fəaliyyət. Müşahidə

Sonya Delonenin şəkillərinə bax.

- Hansı rəngləri görürsən?
- Şəkillər alabəzəkdir, yoxsa berrəng?
- Rənglər şən və ya yeknəsaqdır?
- Bu portretlərdə əhval-ruhiyyə necədir?
- Əhval-ruhiyyəni rəng yaradır, yoxsa portretlərdə təsvir olunan insanların ifadələri?

Əlavə fəaliyyət. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

* Bu fəaliyyət Şagird kitabına daxil deyil və diferensial tədris üçün nəzərdə tutulub.

Material: şagirdin seçimi ilə

Sonya Delone, Filomenanın portreti.

Filomenanın portretinə bax.

Portreti rəsm dəftərinə köçür.

- Şəkili nə ilə çəkəcəksən?
- Xətləri nə ilə çəkəcəksən?
- Rəsm vərəqini necə qoymaq olar - uzununa və ya eninə? Niyə?

Fəaliyyət 2, 3. İllüstrasiyalar üzərində müşahidə

Anri Matisin portretlərini müşahidə et.

- Hansı rəngləri görürsən?
- Şəkillər alabəzəkdir, yoxsa berrəng?
- Rənglər şən və ya yeknəsaqdır?
- Hansı əhval-ruhiyyəni tanıdın?
- Fonda nə çəkilib?
- Hansı şəkildə fon: alabəzəkdir? sadədir? tündür? açıqdır?

16. Sevinc nə rəngdir?

Resurslar: Dərslik, Kit Haringq və Joan Mironun əsərləri

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Fəaliyyət 1, 2. İllüstrasiya üzərində müşahidə (Kit Haringq)

Kit Haringqin rəsmlərinə bax.

- Rəssam nə çəkib?
- Hansı rəngləri görürsən?
- Rəsmlərdəki əhval-ruhiyyə necədir?
- Bu əhval-ruhiyyəni nə yaradır?

Cavab: Kit Haringq əsas və qarışıq təmiz rənglərə çəkirdi.

Şən adamların hərəkəti rəssam tərəfindən qısa qara xətlərlə təqdim olunur.

Fəaliyyət 3. İllüstrasiyanın müşahidəsi (Joan Miro):

- Söylə, nə görürsən?
- Rəssam xətlərlə nə çəkdi?
- Adamların üz ifadələri necədir?
- Hansı rəngləri görürsən?
- Bu rənglər hansı əhval-ruhiyyəni yaradır?

Fəaliyyət 4. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

Material: Şagirdin seçimi ilə

Şən məxluqlar çək.

- Onlar nə edəcəklər?
- Hansı rənglərlə çəkəcəksən?
- Onların üz ifadələri necə olacaq?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Hansı rənglər şən əhval-ruhiyyə yaradır?
- Hansı rənglər qəmli əhval-ruhiyyə yaradır?
- Şən rənglərlə qəmli əhval-ruhiyyəni çatdırmaq olarmı?
- Bunun üçün nə etmək lazımdır?
- Şən əhval-ruhiyyəni qəmli rənglərlə çatdırmaq olarmı?
- Bunun üçün nə etmək lazımdır?

7-ci addım (17-ci dərs)

17. Emalatxana

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** xətt (fərqli növdə); rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); fon; kompozisiya;
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları – **Altanlayış:** qarışıq texnika;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** portret.

Resurs – Şagirdlərin işlərinin nümunələri

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Fəaliyyət 1. Praktiki iş, qarışıq texnikalarla rəsm çəkmək (çalışma):

*Şagirdlərin imkanlarını nəzərə alaraq, 1-ci və 3-cü fəaliyyəti bir tapşırıq şəklində birləşdirmək və fərqli bacarıqlara malik şagirdlər arasında paylamaq olar.

Material: iki rəsm vərəqi, marker, boyalar, fırça, qayçı, yapışqan.

Rəngli fon hazırla: vərəqi boyalarla tamamilə rənglə.

Ayrı bir vərəqdə adam çək. Rəsmi kəsib fona yapışdır.

- Fonu hansı rənglərlə çəkdin?
- Rəsmindəki əhval-ruhiyyə necədir?

Fəaliyyət 2. Müşahidə, müzakirə

Uşaqların rəsmlərinə bax.

- Portreti uzununa və ya eninə çəkmək daha yaxşıdır?
- Bu üç nümunədən hansını seçərdin və niyə?
- Bu portretlərin düzülüşündə nəyi dəyişdirərdin və niyə?

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək:

Material: iki rəsm vərəqi, markerlər, boya, fırça, qayçı, yapışqan.

- Ayrı bir vərəqdə dostunun portretini çək.
- Xarakterik əlamətləri ilə oxşarlıqları çatdırmağa çalış.
- Yadına sal, onun gözləri nə rəngdir? Saçları nə rəngdir?
- Daha nəyi özəldir?
- Sevimli rənglərinlə fon hazırla;
- Portreti kəs və fona yapışdır.

Fəaliyyət 4. Praktiki iş, qarışıq texnika (aralıq):

Material: bir rəsm vərəqi, bir böyük ölçülü rəsm vərəqi, akvarel, quaş boyaları, pastel, fırça, karandaş və markerlər, qayçı, yapışqan.

- 1) Fon hazırla: pastel ilə xətlər çək.
 - Rəsmi üzərindən akvarel boyasını gəzdir;
 - Nə baş verdi?
 - Fonun qurumasını gözlə.

2) Ayrı bir vərəqdə şən üz çək və kəs;

- Boyalarla hər iki əlin izini düzəldin və kəsin;
- Əvvəlcədən hazırlanmış fonda üz və əl izlərini yapışdır.

İşi yoldaşlarına göstər və danış:

- Nə çəkdin? (Portret)
- Kimi çəkdin?
- Rəsmində əhval-ruhiyyə necədir?
- Təsviri kağız üzərində necə bölmüsən?
- Fonda nə çəkilib?
- Hansı material və texnikalardan istifadə etdin?
- İlk dəfə nə çəkdin və axırda nə çəkdin? Nə üçün?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni nə öyrəndin?
- Bu təcrübədən nədə istifadə edəcəksən?
- Qarışıq texnika ilə iş xoşuna gəldimi?
- Fon nədir?
- Fon şəkilə nə əlavə edir?
- Nə üçün bəzi şəkillər uzununa, digərləri isə eninə çəkilir?

8-ci addım. (18, 19-cu dərs)

18. Kiçik dostlar

Hədəf anlayışlar/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** xətt (müxtəlif növdə); rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;

Resurslar: Dərslik – Çin rəssamı Mo Nonq və İa Maxatadzenin rəsmləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Bu insanların nə ilə maraqlandığını, nəyi sevdiyini göstərən çoxlu müxtəlif şəkillər gördünüz – oxumaq, rəsm çəkmək, oynamaq, sevilən insanla qucaqlaşmaq, rəqs etmək... Bəzilərinin qucağında sevimli heyvanları var.

Dərslikdə bu cür şəkilləri axtarın (Pablo Pikasso (10-cu dərs), Q. A. V. Trauqot qardaşları və Qaston Şesak (Dərs

12), Mari Kassat və Berta Moriso (Dərs 13), Anri Matisin molbert yanında əlində fırça ilə avtoportreti (Dərs14), Kit Haringq, Joan Miro (Dərs 16). Siz nəyi sevirsiniz? Özünüzü nə vaxt və kiminlə daha yaxşı hiss edirsiniz? Şəkillərə diqqət et. Onlar nədən danışırlar?

Fəaliyyət 1. İllüstrasiyalar üzrə müzakirə (Mo Nonq)

Şəkillərə bax:

- Rəssam bizə nə söyləyir? (İnsan və onun heyvanları arasındakı dostluq haqqında)
- Bu şəkillərdəki əhval-ruhiyyə necədir? (rahat, mehriban)
- Səndə hansı əhval-ruhiyyə yarandı?
- Hansı rəng əsasdır? (qırmızı).
- Fon hansı rəngdədir? (sarı, yaşıl, narıncı, qırmızı).

Fəaliyyət 2. İllüstrasiyalar üzrə müzakirə (İa Maxatadze)

Şəkillərə bax:

- Rəssam nə çəkdi?
- Hansı rənglərlə?
- Hansı xətlərlə?
- Hansı əsasdır - rəng yoxsa xətt?
- Əhval-ruhiyyəni nə müəyyənləyir – əyləncəli rənglər, çəkilmiş hekayə və ya hər ikisi?

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək (çalışma):

Sevimli və ya xəyal etdiyiniz heyvanla öz şəklini çək.

19. Çərçivə, praktiki iş

Material: nazik karton və ya rəsm vərəqləri, markerlər, yapışqan.

Şəkil çərçivəsi düzəlt.

- Çəkdiyiniz rəsmlərdən birini seç.
- Ona hansı çərçivə uyğun gələr?
- Şəkil üçün gözəl çərçivə düzəlt;
- Rəsmini nisbətən böyük ölçüdə rəngli vərəqə yapışdır;

- Karandaş və ya markerlərlə çərçivəni rənglə;
- Müxtəlif növ xətdən istifadə et.

III mərhələ – Kompleks tapşırığı yerinə yetirmək və təqdim etmək (nə öyrəndim?)

Avtoportret çək.

- Xarakterik əlamətlərini, görünüşünü, saç düzümünü, geyim və maraqlarını çatdırmaq üçün **müxtəlif növ xətləri, əsas və qarışıq**, açıq və tünd **rəngləri** seç və istifadə et;
- Fikrinə uyğun olaraq, portreti uzununa və ya eninə çəkəcəyinə qərar ver;
- İşin üçün çərçivə düzəlt. Çərçivəni müxtəlif növ xətlərlə gözəlləşdir.

İşi təqdim edərkən danış:

- Nə çəkmisən?
- Avtoportretində zahiri əlamətləri göstərmək üçün hansı xətlərdən istifadə etdin?
- Xarakterini, əhval-ruhiyyəni çatdırmaq üçün hansı rənglərdən istifadə etmisən (əsas/qarışıq, açıq və tünd)?
- Hansı rəng rəsmini əyləncəli etdi?
- Hansı kədərli əhval-ruhiyyə yaratdı?
- Maraqlarını çatdırmaqda hansı detallar kömək etdi?
- Fonda nə çəkmisən?
- Şəkil üçün hansı çərçivəni düzəltmisən?
- İşində nəyi bəyənirsən?
- Nəyi dəyişərdin?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələlərində hansı addımları atdın?
- Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırığın inkişafetdirici qiymətləndirmə rubrikaları:

1. Afərin!

Tapşırığın şərtini yaxşı başa düşmüşsən.

Avtoportretə öz xarakterik əlamətlərini dəqiq ötürmüşsən: saç düzümünü, geyimini. Əlavə xırdalıqlarla maraqlarını göstərmişsən.

Müxtəlif növ xətlərdən, əsas və qarışıq rənglərdən istifadə etmişsən.

Rəsm kağız üzərində gözəl bölünüb.

İş haqqında danışarkən terminlərdən düzgün istifadə edirsən.

2. Yaxşı işdir.

Avtoportretə xarakterik əlamətlərini saç düzümü, geyim detalları ilə dəqiqləşdirə bilərdin.

Bu detalları müxtəlif xətt növləri ilə çəkə, rəsmi isə əsas və yaxud qarışıq rənglərlə rəngləyə bilərdin.

İş haqqında danışarkən daha çox uyğun terminlərdən istifadə edə bilərdin.

Mövzu 2. SOLO taksonomiyasına əsasən, kompleks tapşırığın qiymətləndirilməsi

Tematik blok: İnsanlar və incəsənət

Mövzu: Şəkildən bizə kim baxır?

Şagirdin adı, soyadı: _____

Tarix: _____

Hədəf anlayışı 1: Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları

Altanlayışlar: xətt (müxtəlif növdə); rəng (əsas, qarışıq; açıq, tünd).

Hədəf anlayışı 2: Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası

Altanlayış: rəsm çəkmək

Hədəf anlayışı 3: Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri

Altanlayış: rəssamlıq

Hədəf anlayışı 4: Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları

Altanlayış: portret

Kompleks tapşırığın şərti:

Avtoportret çək. Xarakterik əlamətlərinin, görünüşünün, saç düzümü, geyim və maraqlarının çatdırılması üçün müxtəlif növ xətləri, əsas və qarışıq, açıq və tünd rəngləri seç və istifadə et. Fikrinə uyğun olaraq, portreti uzununa və ya eninə çəkəcəyinə qərar ver.

SOLO taksonomiyasının səviyyəsi – mücərrəd:

Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini dərinləndirən başa düşür, məsələnin müxtəlif aspektləri arasındakı əlaqəni görür. Fərziyələr irəli sürür. Bilikləri həm verilmiş fənn baxımından, həm də digər sahələrlə əlaqədar ümumiləşdirir. Oxşar nümunələrlə müqayisə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək qabiliyyətinə malikdir. Məsələni/hadisəni öz təcrübəsi ilə əlaqələndirə bilir.

Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, avtoportret yaradır. Rəsmdə xassiyəti, xarakterik əlamətləri çatdırır: görünüşü, saç düzümünü, geyimi. Öz maraqlarını əlavə detallarla çatdırır. Bunun üçün o, məqsədyönlü şəkildə müxtəlif xətləri, əsas və qarışıq, açıq və tünd rəngləri seçir və istifadə edir.

İdeyaya uyğun olaraq, o, təsviri düşünərək bölür, vərəqin uyğun istiqamətini seçir.

Təqdim etdikdə, ideyası və yaradıcılıq prosesinin mərhələləri barəsində ətraflı danışır. Müxtəlif terminlərdən adekvat şəkildə istifadə edir.

<p>Nisbi: Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini başa düşür. Onun bir neçə aspekti arasındakı səbəb-nəticə əlaqələrini görür. Fərziyyəni ifadə edə, müqayisə edə, təhlil edə, nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq edə bilər.</p>	<p>Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, avtoportret yaradır. Rəsmdə bir neçə xarakterik əlamətləri, görünüşün, saç düzümünün, geyimin bir neçə detallarını çətdirir. Öz maraqlarını bir neçə detallarla çətdirir. Bunun üçün o, bir neçə növdə xətlərdən, əsas və qarışıq, açıq və tünd rənglərdən istifadə edir. Vərəqin uyğun istiqamətini seçir. Təqdim etdikdə, ideyası və yaradıcılıq prosesinin bir neçə mərhələsi haqqında danışır. Bir neçə termindən adekvat şəkildə istifadə edir.</p>
<p>Multistruktur Şagirdin ayrı-ayrılıqda məsələnin/hadisənin bir neçə aspekti haqqında təsəvvürü var, onlar arasındakı əlaqəni başa düşür. Təsvir edə, sadalaya, çeşidləyə, birləşdirə, metodlardan istifadə edə, prosedurları yerinə yetirə bilər və s.</p>	<p>Portret yaradır. Bir neçə növdə xətlərdən, əsas və qarışıq rənglərdən istifadə edir, amma öz xüsusiyyətlərini çətdirə bilmir. Təsvirin bölgüsünün əhəmiyyətini başa düşür. Təqdim etdikdə, işi ətraflı şəkildə təsvir edir. Bir neçə termindən istifadə edərək işi haqqında danışır.</p>
<p>Unistruktur: Şagird məsələnin/hadisənin yalnız bir aspektini nəzərdən keçirir. Sadə, aşkar əlaqələri görür. Bir neçə terminin mənasını başa düşür. Biliyi şifahi şəkildə çətdirə bilər (xatırlayır), sadə göstərişlərə əməl edir; parafraz edə, tanıya, adlandırır və ya sadalaya bilər.</p>	<p>Portret yaradır. Bir növ xətdən istifadə edir, öz xüsusiyyətlərini çətdirə bilmir. Təsvirin bölgüsünün əhəmiyyətini başa düşür. Təqdim etdikdə, işin bir neçə elementini təsvir edir. Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Prestruktur Şagird məsələni başa düşür, uyğun məlumatdan istifadə etmir və ya ümumiyyətlə məsələdən kənarıdır.</p>	<p>İş tapşırığın şərtinə uyğun gəlmir.</p>

TEMATİK MATRİS 3

Sınıf: I Tematik blok: Ətrafımızda incəsənət Mövzu: Şaxta Babanın emalatxanası (Dərs 20-26)	Ehtimal saatlar: 10+2
Mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər (mövzu daxilində ümumiləşdirmələr): <ul style="list-style-type: none">● Mənim və yaxınlarımla mühitini gözəlləşdirən və uyğun əhval-ruhiyyə yaradan müxtəlif sahələrin incəsənət nümunələrini yarada bilərəm.● Bayram əhval-ruhiyyəsi yaratmaq üçün müxtəlif əsərlər yarada bilərəm, bunun üçün müvafiq bədii-ifadə vasitələrini, üsullarını, material və texnikanı seçə və istifadə edə bilərəm.	
1. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementlər) və üsulları (prinsiplər) Altanlayışlar – vasitələr: Xətt: (düz, ziqzaq, qırıq, dalğalı, nazik, qalın və s.) Forma (həndəsi və təbii).	
2. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası Altanlayışlar – rəsm çəkmək, quraşdırmaq, modelləşdirmək, aplikasiya, kompüter rəsm proqramı	
3. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri Altanlayış – Tətbiqi incəsənət.	
Məsələ - İncəsənət bizə bayram mühiti yaratmağa kömək edir. Əsas suallar: <ul style="list-style-type: none">● Özümün və yaxınlarımla mühitini bəzəmək və bayram əhval-ruhiyyəsi yaratmaq üçün müxtəlif sahələrin incəsənət nümunələrini necə yarada bilərəm?● Mühiti bəzəmək üçün müvafiq bədii-ifadə vasitələrini, material və texnikanı necə seçib istifadə edə bilərəm? Kompleks tapşırığın şərti: Yeni il bəzəkləri hazırla: zəncirə, şam ağacı oyuncağı və s.; Müxtəlif materiallardan (qoza, budaq, yarpaq, rəngli kağız, karton, plastilin, gil və ya yapma üçün xəmir, lent, muncuqlar, düymələr) və texnikalardan (şəkil çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, yapma) istifadə et; İşə həndəsi və ya təbii forma ver; Müxtəlif növdə xətlərlə (düz, ziqzaq, dalğalı, qırıq və s.) işinə bəzək ver; Özünün və yoldaşlarının hazırladığı bəzək əşyaları ilə məktəb mühitini gözəlləşdir: dəhlizi və ya sinif otağını.	

<p>Hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər <u>Səgird dərk etməlidir ki:</u></p>	<p>Qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks fəallığına uyğunlaşdırılmış) <u>İşinizdə/işin təqdimatında xüsusilə göstərin:</u></p>
<p>1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları (prinsiplər)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan deyəcəklərini (xəbəri, hissi, fikri, təəssüratı, əhval-ruhiyyəni, emosiyaları, münasibəti, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullarından (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir. <p>2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır. <p>3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır; ● Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox səciyyəvidir. <p>4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənət onda əks olunan məzmunu əsasən janrlara bölünür. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nə düzəltmişən? ● Bəzək əşyasını düzəltmək üçün hansı materiallardan və texnikadan istifadə etdin? ● Hansı formalardan istifadə etdin? ● İşini nə ilə bəzədin? ● Xətdən nə üçün istifadə etdin? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırıqların mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar)

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq

Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün baxılan hallar:

Ətrafdakı hər şey bizim ətraf mühitimizdir.

İnsan öz ağılı ilə ətrafı gözəlləşdirmiş, nizamlamışdır.

- İncəsənət ətraf mühiti nə ilə və necə bəzəyir?
- Sən də ətrafını gözəlləşdirə bilərsən.
- İnsanlar bayrama necə hazırlaşırlar?
- İncəsənət onlara nədə kömək edir?
- Siz Yeni ilə necə hazırlaşırsınız?
- Heç Yeni il hədiyyələri və bəzəkləri hazırlamısınız?

Kompleks tapşırıq üçün resurslar:

Joan Miro, Salvador Dali, Pablo Pikasso, Endi Uorhol, Pit Mondrian, Vasili Kandinskinin əsərləri.

Video resurs, qar dənəsinin hazırlanma texnikası:

https://www.youtube.com/watch?v=p6XmvKvgU_k;

Yeni il təbrik açıqcalarının video resursları:

<https://www.youtube.com/watch?v=EYAlTYqAKQg>;

<https://www.youtube.com/watch?v=EYAlTYqAKQg>;

<https://www.youtube.com/watch?v=8NsxFZPTdBg>;

<https://www.youtube.com/watch?v=ASIPJeZaUNo>;

<https://www.youtube.com/watch?v=cA48nTVoDUw>;

Kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmiş suallar:

- Yeni il üçün mühiti necə bəzəyirik?
- İncəsənət vasitəsilə Yeni il əhval-ruhiyyəsini necə yarada bilərsən?
- Hansı bəzək əşyaları var?
- Bəzək əşyaları hansı materiallar və texnika ilə hazırlana bilər?

2-ci mərhələ: Kompleks tapşırıq üzərində iş

“Şaxta Babanın emalatxanası” (Dərs 20-26)

1-ci addım. (20-ci dərs)

20. Yeni il gəlir!

Dünyanın müxtəlif ölkələrinin Yeni il bəzək ənənələri ilə tanışlıq.

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** dekorativ-tətbiqi incəsənət.

Resurslar – dərslik, Yeni il bəzəklərinin fotoları

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Yeni ilin gəlişinə ən çox kim sevinir?

Əlbəttə, uşaqlar!

Yeni il hədiyyələr, sürprizlər və əyləncə vaxtıdır!

Hər yerdə bayram əhval-ruhiyyəsi olur, hamı sevinir.
Şam ağacını bəzəyirik. Ətrafı lampalar, zəncirələr ilə bəzəyirik.
Yeni il bayramını bütün dünya qeyd edir. Müxtəlif xalqlar onu müxtəlif şəkildə qeyd edir və mühiti də fərqli şəkildə bəzəyirlər.

Dünyanın əksər ölkələrində Yeni il bəzədilmiş şam ağacı ilə qarşılanır.
Gürcüstanda yeni ili şam ağacı və çicilaki ilə qeyd edirlər.
Şam ağaclarının bitmədiyi Hindistanda banan palmalarını oyuncaqlarla bəzəyirlər.
Yunanlar şam ağacını narla bəzəyirlər. Danimarkada şam ağacına kağız ürəklər, Fransada isə alma asırlar. Çinlilər Yeni ili qırmızı fənərlər və kağız əjdahalarla qeyd edirlər.
Yaponlar oriqami bəzəklərini düzəldirlər.
Bir çox Avropa ölkələrində evin qarısına şam ağacının budaqlarından çələng asırlar ki, bu da qonağın gəlişinə sevindiklərini bildirir.

1-ci fəaliyyət. Cavab ver

- Sən bayrama necə hazırlayırsan?
- Bayram mühitini necə gözəlləşdirirsən?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, şəkil çəkmək

Material: şagirdin seçimi ilə.

Qərribə əşyalarla bəzədilmiş şam ağacı fikirləş və şəklini çək.

- Necə bir şam ağacı çəkdin?
- Şam ağacını qərribə edən nədir?
- Hansı forma və xətlərdən istifadə etdin?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni ilə necə hazırlayırsınız?
- Yaxınlarınız üçün yeni il hədiyyələri və bəzək əşyaları hazırlamısınız mı?
- Bunun üçün hansı materialdan istifadə etdiniz?

2-ci addım. (21, 22-ci dərs)

21. Əyləncəli formalar

Həndəsi formalarla tanışlıq və onların ətraf mühitdə tanınması.

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** forma (həndəsi); xətt (müxtəlif növdə); rəng.
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayışlar:** rəsm çəkmək, aplikasiya;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayışlar:** rəssamlıq, dekorativ-tətbiqi incəsənət.

Resurs – Dərslik

*Bu və növbəti dərslərdə verilən həndəsi fiqurların adları bir dərstdə deyil, bütün mövzunun tədrisi boyunca mənimsənilməlidir.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti:

Şaxta babanın emalatxanasında xüsusi hazırlıq var - axı, burada Yeni il hədiyyələri və şam ağacının oyuncaqları hazırlanır!

Şam ağacı oyuncaqlarının hazırlanmasının incəsənət olduğunu bilirdinmi?

Bu incəsənət tətbiqi incəsənət adlanır.

Tətbiqi incəsənət insanların həyatda istifadə etdiyi bütün gözəl əşyalardır.

Siz də Yeni il bəzəkləri düzəldə və məktəb mühitinizi gözəlləşdirə bilərsiniz. Bunun üçün müxtəlif formalar lazım olacaq.

Bu gün siz həndəsi fiqurları öyrənəcəksiniz.

Hər həndəsi formanın öz adı var.

Kvadrat, dairə, üçbucaq, düzbucaqlı, beşbucaqlı, oval, ulduz - həndəsi formalardır.

Bir çox əşyalarda həndəsi fiqurları tanıya bilərsiniz.

Fəaliyyət 1, 2. Həndəsi formaların əşyaların formalarında tanınması

- Nə görürsən?
- Bu əşyalarda hansı həndəsi formaları tanıdın?
- Fotonu müvafiq forma ilə əlaqələndir, ona ad ver.

Cavab: Hədiyyə qutusunun kvadrat forması var; qar dənəciyinin – ulduz; şam ağacının topu dairəyə bənzəyir. Şaxta babanın rəsmi üç dairədən ibarətdir; tac oval formaya malikdir;

Şam ağacı üçbucaqdır; Ev beşbucaqlıya bənzəyir.

* İkinci fəaliyyətdə şagirdlər rəsmləri müvafiq kontur rəsmi ilə cütləşdirməlidirlər.

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, çalışma

Material: rəsm vərəqi və ya nazik karton, boyalar və markerlər, qayçı, lent.

- şam ağacı oyuncağını çək;
- şəkli kəs;
- hər iki tərəfdən rənglə;
- xətlər və xallarla bəzə;
- asılqan düzəlt;
- şam ağacına as.

22. Emalatxana

Resurslar: Dərslik, Pit Mondrian və Vasili Kandinskinin əsərləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

1-ci fəaliyyət. İllüstrasiyanın müşahidəsi, həndəsi formaların müzakirəsi

Pit Mondrianın rəsminə bax.

- Hansı rəngləri və hansı xətləri görürsən?
- Xətlər hansı formalarla çəkilib?
- Bu formalar həndəsidir, yoxsa təbii?

Cavab: Pit Mondrianın rəsminə əsas rənglər, dördbucaqlı həndəsi formalar təsvir olunub.

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, Pit Mondrianın əsərinə əsasən şam ağacı oyuncağının hazırlanması (aralıq):

Material: karton parçalar, markerlər və ya quaş boyaları, qayçı, lent.

Şam ağacı toplarını düzəlt

- kartondan dairə kəs;
- dairədə dördbucaqlılar çək;
- Hər iki tərəfdən dairəni əsas rənglərlə rənglə;
- Oyuncağa asılqan bağla;

Başqa hansı formada oyuncaq düzəldəcəksən?

Oyuncağı dostlarına göstər və danış:

- Nə düzəltmişən?
- Hansı formanı kəsmişən?
- İçində hansı formaları çəkmişən?
- Bunlar həndəsi formalardır, yoxsa təbii?
- Hansı rənglərlə boyamışan?
- Bu cür rəngləri necə adlandırırıq?
- Nə üçün onlar əsas rənglər adlanır?
- Xətlər sənə nədə kömək etdi?
- Nəyi yaxşı edə bildin?
- Nəyi dəyişərdin?

Fəaliyyət 3. İllüstrasiyanın müşahidəsi (Vasili Kandinski), praktiki iş

Material: rəsm vərəqi və ya nazik karton, rəngli karandaşlar və ya markerlər, qayçı, asılqan üçün lent.

- Hansı formaları görürsən?
- Hansı şam ağacına bənzəyir?
- Hansı insana oxşayır?

Üçbucaq formaları ilə insan və ya şam ağacı çək;

Şəkli kəs və ona asılqan düzəlt.

4-cü fəaliyyət. İllüstrasidiyanın müşahidəsi (Vasili Kandinski), praktiki iş:

Material: rəsm vərəqi və ya nazik karton, rəngli karandaşlar və ya markerlər, qayçı, asılqan üçün lent.

- Kandinski dairələrinə bənzər oyuncaq düzəlt:
- Müxtəlif ölçüdə rəngli dairələr kəs;
- Dairələri bir-birinə yapışdır;
- Oyuncağa asılqan düzəlt.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Nə etməyi öyrəndin?
- Rəssamların əsərləri sənə nədə kömək etdi?
- Dərsliyə nəzər sal. Hansı rəsm nümunəsi sənə yeni bəzək əşyası düzəltmək üçün ideya verəcək?

3-cü addım. (23-cü dərs)

23. Rəqəmsal rəsm

Kompüterin rəsm proqramı ilə həndəsi formaların çəkilməsi

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** forma (həndəsi), xətt (müxtəlif növdə);

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** kompüter rəsm proqramı;

Resurslar: Dərslük, Şagirdin noutbuku.

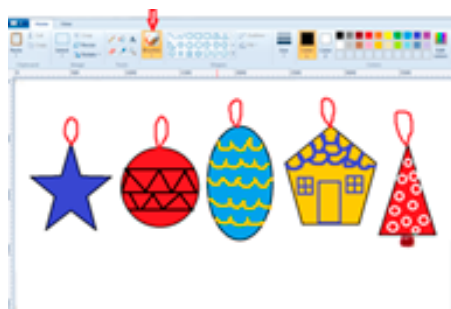
Fəaliyyət üçün ideyalar:

1-ci fəaliyyət. Praktiki iş, rəqəmsal iş:

*Diferensial təlim məqsədləri üçün və ya noutbuk (buk) olmadıqda, bu fəaliyyət vərəqlərdə, karandaşlarla və ya markerlərlə yerinə yetirilə bilər.

Kompüter rəsm proqramında həndəsi formalarla şam ağacı oyuncaqlarını çək:

- “Forma” aləti ilə həndəsi formaları çək - dairə, üçbucaq, oval, dördbucaqlı;
- “Boyanın tökülməsi” aləti ilə formaları əsas rənglərlə rənglə;
- “Fırça” aləti ilə formaları müxtəlif xətlərlə gözəlləşdir;
- “Fırça ilə” oyuncaqların üzərinə asılqanlar çək.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Nə öyrəndin?
- Hansı formaları çəkdin?
- Formaları hansı xətlərlə bəzədin?

4-cü addım. (24-cü dərıs)

24. Yeni il bəzəkləri

Həndəsi formalı bəzək əşyalarının hazırlanması

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** forma (həndəsi);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** quraşdırma;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** dekorativ-tətbiqi incəsənət.

Resurs: dərslik;

Video resurs – qar dənəciyinin hazırlanma texnikası: https://www.youtube.com/watch?v=p6XmvKvgU_k;

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti, öncəki biliklərin aktivləşdirilməsi:

- Dərslikdə verilən nümunələrə bax.
- Oxşar bəzək əşyalarını necə hazırlamaq olar?
- Hansı formalardan istifadə edəcəksən və niyə?
- Sənə hansı material lazım olacaq?
- Ayrı-ayrı hissələri necə bərkidəcəksən?
- Bu bəzək əşyalarından nədə istifadə edəcəksən?

1-ci fəaliyyət. Praktiki iş, zəncirə (qrup):

*Differensial tədris məqsədilə, müxtəlif qabiliyyətlərə malik şagirdlər üçün müxtəlif növ zəncirələrin hazırlanması tapşırıqla bilər.

Material: kağızdan rəngli zolaqlar, kəndir, yapışqan, qayçı.

Kağız zolaqlar və həndəsi formalarla yeni il bəzəkləri düzəlt:

1. Rəngli kağızı iki qatlayın və müxtəlif həndəsi (üçbucaq, dördbucaqlı) formalar kəs; Formaları bir sıraya düz.
Hər formaya yapışqan sürüt. Üstünə kağız zolağı qoy və formanın digər yarısını yapışdır;
2. Rəngli kağızları nazik zolaqlara kəs;
Zolaqların bir hissəsini halqada bağla və uclarını yapışdır;
Halqaları barmaqlarınla qatla və onlara istədiyiniz (üçbucaq, dördbucaqlı və digər) forma ver;
Hər iki halqadan bir arasına fərqli rəngdə kağız zolağı qoy və uclarını bir-birinə yapışdır.

Fəaliyyət 2. Praktiki iş (qrup)

*Diferensial tədris məqsədilə, salfetka qatları və kəsilən detalların sayını dəyişdirmək olar.

Material: ağ kağız və ya salfetkalar, karandaş, qayçı.

Sınıf otağını qar dənəciyi zəncirələri ilə bəzəyin.

Nümunəyə uyğun olaraq qar dənələrini kəsin:

- Salfetkanı bir neçə dəfə qatlayın (1, 2, 3);
- Qatlanmış salfetkanın kənarlarında karandaşla kəsilməsi yerləri işarələyin (4);
- İşarələnmiş detalları kəsin (5);
- Salfetkanı açın və qar dənələrini bir-birinə bağlayın.

Fəaliyyət 3. Şam ağacı muncuğu, praktiki iş (qrup)

Material: rəngli jurnallar, rəngli kağız, qayçı, yapışqan, lent.

- bəzəkli kağızlardan üçbucaq zolaqlar kəs;
- zolaqları geniş ucundan taxta çubuğa dola;
- üçbucağın ucunu yapışdır;
- çubuğu çıxar;
- lentə muncuqlar tax.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni nə öyrəndin?
- Hansı bəzək əşyasını düzəltədin və hansı formada?
- Bu qayda ilə daha nə edə bilərsən?

5-ci addım (25-ci dərs)

25. Şam ağacı

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayışlar:** aplikasiya, quraşdırma;

Resurslar: Dərslik

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Yeni il ərəfəsində çoxlu şam ağacları sadəcə bir neçə həftə mühitimizi bəzəmək üçün kəsilir.

Kəsilməmiş ağaclarla nə baş verir? Onlar quruyurlar. Quru ağacı atırlar. Amma meşə ilə örtülmüş dağlar necə də gözəldir!

Belə gözəlliyi məhv etmək heyf deyilmi? Təsəvvür edin, belə davam etsə, meşələr qırılacaq, dələ və ağacdələnlərin evi olmayacaq, bizim isə təmiz havamız olacaq.

Təbiətin qayğısına qala və öz əllərimizlə gözəl şam ağacları düzəldə bilərik. Gəlin, sinifdə rəngli kağızlar, aplikasiya texnikası ilə düzəldilmiş əyləncəli şam ağacları “əkək”.

- Aplikasiya nə deməkdir? (yapışdırmaq, bərkitmək)
- Şam ağacı hansı formadadır? (üçbucaq)
- Üçbucağın neçə bucağı var? (üç)
- Üçbucağın neçə tərəfi var? (üç)
- Üçbucaq formalı müxtəlif şam ağacları hazırlaya bilərsiniz.

1-ci fəaliyyət. Stolüstü kağız şam ağacı, praktiki iş (qrup)

* Şagirdlərin bacarıqlarını nəzərə alaraq, şam ağacının tərəflərini düz kəsmək olar, kəsilməmiş detallar olmadan.

Eləcə də, müəllim şagirdlərə şagirdlərin konturla işarə edib kəsəcəkləri şam ağacı şablonlarını verə bilər.

Material: üç ədəd yaşıl rəngli kağız, digər rənglərin kağız qalıqları, sadə karandaş, qayçı, quru yapışqan.

Nümunəyə əsasən, kağızdan masaüstü şam ağacı düzəlt.

- üç yaşıl düzbucaqlı kağızı ortadan qatla;
- qatlandığı yerdən kənara tərəf yarım şam ağacı çək;
- şablonları xətt boyunca kəs;
- kəsilməmiş şablonları aç;
- hər birinin bir tərəfinə yapışqan sür;
- iki şablonun hər bir yarısını bir-birinə yapışdır;
- şam ağacına kağız qırıqlarından kəsilməmiş xallar yapışdır.

Fəaliyyət 2. Praktiki iş (qrup)

Material: rəngli kağız, qayçı, kağız yapışqan, yapışqanlı lent, böyük ölçülü format.

Dostlarınızla birlikdə böyük şam ağacı düzəlt.

- Rəngli vərəqlərə əllərini çək;
- Onları kəs və nümunədə olduğu kimi bir-birinə yapışdır.

Nəzərə alın:

- Aşağı sıradan yapışdırmağa başla;
- Nə qədər çox əl izlərini kəssən, şam ağacı da bir o qədər qalın olacaq.

Fəaliyyət 3. Müzakirə, praktiki iş:

* Bu fəaliyyətlərin məqsədi şagirdin dərslərdə göstərilən əl işlərinin necə, hansı materialla və hansı ardıcılıqla hazırlandığını özü dərk etməsidir.

- Hər bir nümunəyə baxın və təxmin edin - oxşar məhsul hansı üsullarla hazırlana bilər?
- Sizə hansı materiallar və alətlər lazım olacaq?

Material:

1. Yaşıl kağız, paltar şpilkaları, düymələr və ya kağız xallar, qayçı, yapışqan;
2. plastik boşqab, rəngli kağızlar, qayçı, yaşıl quş boya, marker, sap;
3. Üçbucaq karton parçaları, rəngli kağızlar, sadə qələm, xətkəş, qayçı, yapışqan.

Yaşıl kağız, paltar şpilkaları, düymələr və ya kağız xallar

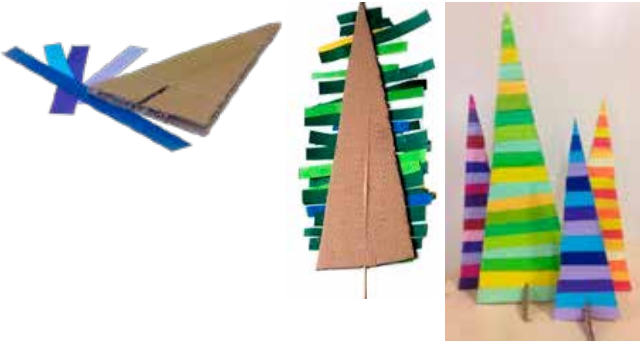
1.

2.

3.

- Rəngli kağızda (eninə) karandaş və xətkəşlə zolaqlar çək və onları kəs;
- Karton üçbucağına yapışqan sürt. Rəngli kağız zolaqlarını kartona yapışdır (eninə);
- Üçbucaq forması zolaqlarla örtüldükdə, artıq hissələri kəs;
- Karton tullantılarından dayaq üçün kiçik üçbucaq kəs;
- Dayaqı yarıya qədər kəs. Şam ağacını kəsiyə bərkət;
- Şam ağacının arxasına adını yaz.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Yeni nə öyrəndin?
- Əl işinin forması necədir?
- Bu cür formanı hansı üsulla əldə etdin?
- Bu texnika necə adlanır?
- Bu qayda ilə daha nə edə bilərsiniz?

6-ci addım. (26-ci dərs)

26. Təbrik kartı

Qeyri-ənənəvi texnikalarla tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları - Altanlayışlar: xətt (müxtəlif növdə), rəng, forma (həndəsi və təbiətdə mövcud)

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət üsulları – Altanlayış: rəsm çəkmək;

Resurslar: Dərslik, Salvador Dali, Pablo Pikasso, Endi Uorhol, Aleksandr Kalder tərəfindən çəkilmiş Yeni il təbrik kartları.

Video resurslar:

<https://www.youtube.com/watch?v=EYAITyqAKQg;>

<https://www.youtube.com/watch?v=EYAITyqAKQg;>

<https://www.youtube.com/watch?v=8NsxFZPTdBg;>

<https://www.youtube.com/watch?v=ASIPJeZaUNo;>

<https://www.youtube.com/watch?v=cA48nTVoDUw;>

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti:

- Təbrik kartı hazırlamısınız mı?
- Yeni il kartına nə çəkmək olar (şaxta baba, şam ağacı, zəng, qar dənəciyi...)? Şəkillərə baxın.
- Bunlar rəssamlar tərəfindən yaradılmış təbrik kartlarıdır.
- Rəssamlar nə çəkiblər?
- Siz dostlarınız üçün nə çəkərsiniz?

Fəaliyyət 1. Praktiki iş, təbrik kartını çəkmək

Material: şagirdin seçimi ilə.

Dostların üçün Yeni il təbrik kartları çək.

- Düşün, kartı kimin üçün çəkəcəksən?
- Karta nə çəkəcəksən?
- Karta nə əlavə edirsən?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, təbrik kartının çəkilməsi

Material: qalın kağız, quaş boyaları, sadə karandaş, fırça, qara marker.

Rəngli formaları və qara zolaqları olan şam ağacı çək:

- Vərəqin ortasına sadə karandaşla üçbucaq forması çək;
- Üçbucağın içərisində karandaşla uzununa və eninə düz xətlər çək;
- Bəzi xanaları əsas rənglərlə rənglə;
- Boya quruyanda, xətlərin üzərindən qara marker çək.

Fəaliyyət 3. Müzakirə, praktiki iş, qeyri-ənənəvi texnika:

Material: ağ və rəngli kağızlar, quaş boyaları, pambıqlı çubuqlar, qayçı, yapışqan.

Nümunələri müşahidə et:

- Şam ağacı olan kart hansı üsulla çəkilib?

Cavab: şam ağacının forması ətrafında barmaq izləri ilə qoyulmuş xallar.

- Şaxta Babanı nə ilə çəkəcəksən? (barmaq izi ilə).
- Şam ağacının iynələrini necə çəkəcəksən? (boyalı çəngəllə).

III mərhələ – Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi və təqdimatı (Nə öyrəndim?)

Yeni il bəzəkləri hazırla: zəncirə, şam ağacı oyunağı və s.;

- Müxtəlif materiallardan (qoza, budaq, yarpaq, rəngli kağız, karton, plastilin, gil və ya yapma üçün xəmir, lent, muncuqlar, düymələr) və texnikalardan (şəkil çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, yapma) istifadə et;
- İşə həndəsi və ya təbii forma ver;
- Müxtəlif növdə xətlərlə (düz, ziqzaq, dalğalı, qırıq və s.) işinə bəzək ver;

Özünün və yoldaşlarının hazırladığı bəzək əşyaları ilə məktəb mühitini gözəlləşdir: dəhlizi və ya sinif otağını.

İşi təqdim etdikdə, danış:

- Nə düzəltmişən?

- Bəzək əşyasını düzəltmək üçün hansı materiallardan və texnikadan istifadə etdin?
- İşini nə ilə bəzədin?
- Xətdən nə üçün istifadə etdin?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın?
- Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırığın qiymətləndirilməsinin inkişafetdirici rubrikaları:

1. Afərin!

Tapşırığın şərtini düzgün başa düşmüşsən, əl işin məktəb mühitini gözəlləşdirir, bayram əhval-ruhiyyəsi yaradır.

Müxtəlif materiallardan və texnikadan istifadə etmişsən.

Həndəsi və təbii formaları birləşdirərək maraqlı bir iş yaratmışsən.

Onu müxtəlif növ xətlərlə bəzəmişsən.

Təqdim etdikdə, düzgün terminlərdən istifadə etdin.

2. Yaxşı işdir!

Bəzək əşyaların məktəb mühitini gözəlləşdirir.

Daha uyğun materialdan istifadə edə bilərdin.

Sən artıq həndəsi və təbii formaları necə tanıyacağımı bilirsən.

Əl işini müxtəlif növ xətlərlə bəzəyə bilərdin.

Sən artıq bəzi terminlərin mənasını bilirsən, təqdimat zamanı onlardan istifadə edə bilərdin.

Mövzu 3. SOLO taksonomiyasına əsasən kompleks tapşırığın qiymətləndirilməsi.

<p>Tematik blok: Ətrafımızda incəsənət</p> <p>Mövzu: Şaxta babanın emalatxanası</p> <p>Şagirdin adı, soyadı: _____ Tarix: _____</p> <p>Hədəf anlayışı 1: Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları</p> <p>Altanlayış: forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan); müxtəlif xətt növləri;</p> <p>Hədəf anlayışı 2: Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası</p> <p>Altanlayışlar: rəsm çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, modelləşdirmə, yapmaq;</p> <p>Hədəf anlayışı 3: Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri</p> <p>Altanlayış: Dekorativ tətbiqi incəsənət.</p>	
<p>Kompleks tapşırığın şərti:</p> <p>Yeni il bəzəkləri hazırla: zəncirə, şam ağacı oyuncağı və s.;</p> <p>Müxtəlif materiallardan (qoza, budaq, yarpaq, rəngli kağız, karton, plastilin, gil və ya yapma üçün xəmir, lent, muncuqlar, düymələr) və texnikalardan (şəkil çəkmək, aplikasiya, quraşdırma, yapma) istifadə et;</p> <p>İşə həndəsi və ya təbii forma ver;</p> <p>Müxtəlif növdə xətlərlə (düz, ziqzaq, dalğalı, qırıq və s.) işinə bəzək ver;</p> <p>Özünün və yoldaşlarının hazırladığı bəzək əşyaları ilə məktəb mühitini gözəlləşdir: dəhlizi və ya sinif otağını.</p>	
<p>SOLO taksonomiyanın səviyyəsi – mücərrəd:</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini dərinləndirən başa düşür, məsələnin müxtəlif aspektləri arasındakı əlaqəni görür. Fərziyyələri irəli sürür. Bilikləri həm verilmiş fənn baxımından, həm də digər sahələrlə əlaqədar ümumiləşdirir. Oxşar nümunələrlə müqayisə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək qabiliyyətinə malikdir. Məsələni/hadisəni öz təcrübəsi ilə əlaqələndirə bilir.</p>	<p>Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, məktəb mühitini gözəlləşdirir, bayram əhval-ruhiyyəsi yaradır. O, işini yaratmaq üçün məqsədyönlü şəkildə müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edir. O, işində müxtəlif formaların (həndəsi və təbii) kombinasiyasından istifadə edir. İş müxtəlif növ xətlərlə bəzədilib.</p> <p>İşi təqdim etdikdə, öz ideyasından, yaradıcılıq prosesinin mərhələlərindən geniş danışır. Müxtəlif terminlərdən uyğun şəkildə istifadə edir.</p>
<p>Nisbi:</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini başa düşür. Onun bir neçə aspekti arasındakı səbəb-nəticə əlaqələrini görür. Fərziyyəni ifadə edə, müqayisə edə, təhlil edə, nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq edə bilər.</p>	<p>Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, məktəb mühitini gözəlləşdirir, bayram əhval-ruhiyyəsi yaradır. İş yaratmaq üçün müvafiq material və texnikadan; müxtəlif formaların kombinasiyasından (həndəsi və təbiətdə mövcud olan) istifadə edir. İşini xətlərlə bəzəyir.</p> <p>Təqdim etdikdə, işin yerinə yetirilməsinin əsas mərhələlərindən danışır. Bir neçə termindən düzgün istifadə edir.</p>

<p>Multistruktur Şagirdin ayrı-ayrılıqda məsələnin/hadisənin bir neçə aspekti haqqında təsəvvürü var, onlar arasındakı əlaqəni başa düşür. Təsvir edə, sadalaya, çeşidləyə, birləşdirə, metodlardan istifadə edə, prosedurları yerinə yetirə bilər və s.</p>	<p>Bəzək əşyasını yaratmaq üçün təsadüfi materiallardan və texnikadan istifadə edir. Formalardan (həndəsi və ya təbii) az istifadə edir. Təqdim edərkən, işi tam təsvir edir. Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Unistruktur: Şagird məsələnin/hadisənin yalnız bir aspektini nəzərdən keçirir. Sadə, aşkar əlaqələri görür. Bir neçə terminin mənasını başa düşür. Biliyi şifahi şəkildə çatdırır (xatırlayır), sadə göstərişlərə əməl edir; parafraz edə, tanıya, adlandırır və ya sadalaya bilər.</p>	<p>Bəzək əşyasını hazırlamaq üçün uyğun olmayan materiallardan və texnikadan istifadə edir. Formalardan (həndəsi və ya təbiətdə mövcud olan) az və düşünülmədən istifadə edir. Təqdim edərkən, işin bir neçə elementini təsvir edir. Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Prestruktur Şagird məsələni başa düşür, uyğun məlumatdan istifadə etmir və ya ümumiyyətlə məsələdən kənardadır..</p>	<p>İş tapşırığının şərtinə uyğun gəlmir.</p>

TEMATİK MATRİS 4

Tematik blok: Mən və ətraf mühit	
Mövzu: Ətrafımda təbiət (Dərs 27 – 33)	Təxmini saatlar: 6+2
Mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər (mövzu daxilində ümumiləşdirmələr): <ul style="list-style-type: none">● Mühitdən aldığım təəssürat və ideyaları müxtəlif sahə və janrlı işlərdə ifadə edə bilərəm;● Ətraf mühitə münasibətimi, ideyalarımı və ya ətraf mühitdən aldığım təəssüratlarımı müxtəlif təsviri vasitələr, üsullar, materiallar və texnikalar vasitəsilə çatdıra bilərəm.	
1. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementlər) və üsulları (prinsiplər) Altanlayışlar - Vasitələr: Forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan). Rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); Xətt (müxtəlif növdə: düz, dalğalı, qırıq, əyri, qalın, nazik); Üsullar: işdə təsvirin bölgüsü, şaquli və ya üfüqi format seçimi.	
2. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası Altanlayışlar – qarışıq texnika (rəssamlıq, aplikasiya).	
3. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət sahələri Altanlayış – Rəssamlıq.	
4. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət janrları Altanlayış – mənzərə.	
Məsələ – işdə təbiətin müxtəlifliyinin və gözəlliyinin ötürülməsi. Əsas suallar: <ul style="list-style-type: none">● Mühitdən aldığım təəssürat və ideyaları hansı sahə və janrlı işlərdə ifadə edə bilərəm?● Ətraf mühitə münasibətimi, ideyalarımı və ya ətraf mühitdən aldığım təəssüratlarımı hansı təsviri vasitələr, üsullar, materiallar və texnikalar vasitəsilə çatdıra bilərəm? Kompleks tapşırığın şərti: Sevimli texnikanla mənzərə yarat. Fikrinizə uyğun formalardan (həndəsi və təbiətdə mövcud olan), rənglərdən (əsas və qarışıq, açıq və tünd) və müxtəlif növ xətlərdən (düz, dalğalı, qırıq, əyri, qalın, nazik) istifadə edin.	
Hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər <u>Şagird anlamalıdır ki:</u>	Qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks tapşırığa uyğunlaşdırılmış) <u>İşdə/işin təqdimatında xüsusilə göstərin:</u>

<p>1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementləri) və üsulları</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan deyəcəklərini (xəbəri, hissi, fikri, təəssüratı, əhval-ruhiyyəni, emosiyaları, münasibəti, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullarından (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir. <p>2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır. <p>3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır; ● Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox səciyyəvidir. <p>4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları</p> <ul style="list-style-type: none"> ● İncəsənət onda əks olunan məzmunu əsasən janrlara bölünür. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Nə düzəltmişən? ● Mənzərə yaratmaq üçün hansı material və texnikadan istifadə etdin? ● Mənzərəni ötürmək üçün müxtəlif növ xətt, forma və rəngdən necə istifadə etmişən? ● Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın? ● Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?
--	---

Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar)

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq

Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün baxılan hal:

Dağ, dəniz, meşə, düzənlik, qumlu və buzlu səhra... Bu, bizim planetimizdir.

Təbiət həmişə dəyişir.

Təbiət müxtəlifdir. Hər bir sənətkar bu rəngarəngliyi özünəməxsus tərzdə çatdırır.

Təbiəti müşahidə etmişəm?

Mənzərənin nə olduğunu bilirsənmi?

Kompleks tapşırıq üçün resurslar:

Dərslük – Dərslər

İllüstrasiyalar: müxtəlif rəssamların mənzərələri: Anton Balançivadze, Qiorqi Mirzaşvili, Martiros Sariyan, Elene Axvlediani, Qoqi Çagelişvili, Klod Mone, Vinsent Van Qoq, Luiz Burjua, Con Beyts, Devid Hokni, Qustav Klimt.

Kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmiş suallar:

- İlin müxtəlif fəslində təbiət necə dəyişir?
- Bu zaman rənglərlə nə baş verir?
- Dağları, buludları, ağacları yada sal... Hansı formalar yadına düşür? Təbiətdə daha hansı formaları görürsən?
- Dalğaları, ağacın budaqlarını yada sal... Onları hansı xətlərlə çəkərdin?
- İşdə təbiətin müxtəlifliyini necə çatdırmaq olar?

I mərhələ: Kompleks tapşırıq üzərində iş

1-ci addım. (27, 28-ci dərs)

27. Mənzərə

Mənzərə janrı ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri – **Altanlayışlar:** rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); xətt (müxtəlif növdə), forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** rəsm çəkmək;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** mənzərə.

Resurslar – dərslik: Qiorqi Mirzaşvilinin, Martiros Sariyanın, Anton Balançivadze və Elene Axvledianinin mənzərələri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti:

Təbiət müxtəlifdir. Hər kəs onun gözəlliyini özünəməxsus şəkildə dərk edir.

Rəssamlar da təbiəti fərqli şəkildə çəkirlər.

Mühitin görünüşü mənzərə adlanır.

Mənzərə çəkmişinizmi?

Siz artıq çox şey öyrənmisiniz – müxtəlif materiallarla rəsm çəkmək, aplikasiya düzəltmək...

Yeni texnikaları da öyrənməyin vaxtıdır.

Gəlin görək, təbiətin görünüşünü daha hansı üsullarla çəkmək olar.

Fəaliyyət 1. Müşahidə (Qiorqi Mirzaşvili və Martiros Sariyanın mənzərələri).

Şəkillərə bax.

- Nə görürsən?
- Hansı rəngləri görürsən?
- Hansı formaları görürsən?
- Hansı mənzərə xətlərlə çəkilib?

Cavab: Martiros Sariyanın mənzərəsi xətlərlə çəkilib. Qiorqi Mirzaşvilinin mənzərəsi tünd və açıq rənglərlə, dairəvi formada çəkilib.

Fəaliyyət 2. Müşahidə (Anton Balançivadzenin mənzərəsi)

- Rəssam nə çəkib?
- Burada gündüzdür, yoxsa gecə?
- Hansı rəng əsasdır?
- Hansı rəng ən tünd, hansı ən açıqdır?

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, rəsm çəkmək

Material: şagirdin seçimi ilə

Rəssamlardan birinin mənzərəsini seç və oxşar şəkil çək.

- Nəyi dəyişəcəksən?
- Nə əlavə edəcəksən?

Fəaliyyət 4. Müşahidə (həmyaşdların işləri üzərində)

Uşaqların rəsmlərini müşahidə et.

- Hansı rəssamı təqlid etdiklərini tap?

28. Gecə mənzərəsi

Fəaliyyət 1. İllüstrasiyanın müşahidəsi (Elene Axvlediani)

Rəsmi müşahidə et.

- Nə görürsən?
- Hansı rəng əsasdır? Niyə?
- Bu mənzərə hansı rəngli kağız üzərində çəkilib?
- Nə üçün rəsm qara kağız üzərində çəkilib?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, sınaq

Material: qara və ya tünd göy rəngdə vərəq, pastel, təbaşir.

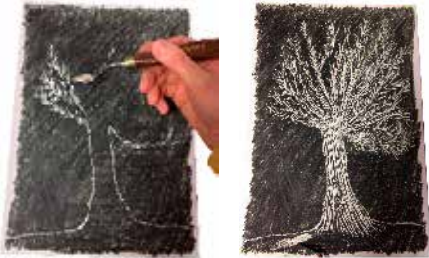
Qara vərəqdə şəkil çəkmisənmi?

Rəngli pastel və ya təbaşir ilə mənzərəni qara və ya tünd göy rəngli vərəqə çək.

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, sınaq

Material: rəsm vərəqi, qara rəngli pastel, iti uclu çubuqlar.

Sınaq keçir:

Vərəqi tünd pastel ilə qalın qatla rənglə;

İti uclu çubuqla xətləri cız;

- Uzun xətlərlə nə çəkərsən? Qısa xətlərlə nə çəkərsən?
- Bu üsulla başqa nə çəkərdin?

Addımı yekunlaşdıran suallar:

Mənzərə (peyzaj) sözünün mənası nədir?

2-ci addım. (29-cu dərs)

29. Qış mənzərəsi

Şərh

Hədəf anlayışı/Altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları - **Altanlayış:** rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları – **Altanlayış:** qarışıq texnika (aplikasiya);
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** mənzərə.

Resurslar – Dərslik – Qoqi Çaqelişvilinin mənzərələri

Fəaliyyət 4 üçün təlimat:

<http://bit.ly/3KUaSOj>

Fəaliyyət üçün ideyalar:

1-ci fəaliyyət. Öncəki biliklərin aktivləşdirilməsi, interpretasiya

- Qışda ətraf mühit necə dəyişir?
- Hansı rənglər üstünlük təşkil edir?

Qoqi Çaqelişvili şəkillərinə bax. Gördüyünü söylə.

- Xoruz nə haqda düşünür?
- Pişiklə qarğa nə haqda danışır?

Fəaliyyət 2. Interpretasiya:

Şəklə bax və cavab ver:

- İlin hansı fəslidir?
- Hansı əlamətlə başa düşdün?
- Səhərdir, yoxsa axşam?
- Uşaqlar nə edir?
- Hansı səslər eşidilir?
- Qarğalar nəyi gözləyir?
- Əhvalat necə bitir?

Fəaliyyət 3. Müşahidə, praktiki iş, qeyri-ənənəvi üsullarla (aralıq) rəsm çəkmək:

Material: rəsm vərəqləri, quaş boyaları, fırça, pambıqlı çubuqlar, süngər, palitra.

Qış mənzərəsi çək.

- Hansı rəngdə fon seçəcəksən?
- Qarı necə çəkəcəksən?
- Qar dənələrini nə ilə çəkəcəksən?

Nümunəyə bax.

- Rəsmə nə əlavə edərdin

4-cü fəliyyət. Müşahidə, praktiki iş, qarışıq texnikalarla rəsm

<https://bit.ly/3KUaSOj>;

Material: şagirdin seçimi ilə: rəsm vərəqləri, rəngli kağızlar, quş boyaları, rəngli karandaş və ya pastel, fırça, pambıqlı çubuqlar, palitra, yapışqan, qayçı.

Nümunəyə bax.

Qarışıq texnika ilə bənzər iş yarat.

Qarışıq texnikanın nə demək olduğunu yada sal?

- Rəngli fona nazik kağız zolaqları yapışdır - bunlar budaqlar olacaq.
- Başqa vərəqdə quş şəkli çək və rənglə.
- Quşu kəsib budaqlara yapışdır.
- Pambıqlı çubuqu ağ boyaya batır və budaqlara qar çək.
- Xətlər ilə şam ağacının iynələrini çək.

3-cü addım. (30-ci dərs)

30. Dənizi çəkək

Qeyri-ənənəvi texnika ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları - **Altanlayış:** rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayışlar:** rəsm çəkmək, qarışıq texnika;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** mənzərə.

Resurslar – Dərslik, Klod Monenin, Vinsent Van Qoqun, Qoqi Çaqelişvilinin dəniz mənzərələri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

1-ci fəaliyyət. Müşahidə, müzakirə.

Dəniz mənzərələrinə bax.

- Hansı rəng əsasdır və nə üçün?
- Qoqi Çaqelişvilinin mənzərəsində sənin diqqətini nə çəkdi?

2.2. Praktiki iş, rəsm çəkmək (aralıq)

Material: rəsm vərəqi, göy və ağ quaş boyalar, fırça, çəngəl və ya süngər.

Dəniz mənzərəsini çək.

- Ağ və göy boya ilə fonu rənglə.
- Nümunələri müşahidə et.
- Dalğaları və buludları necə çəkəcəksən?

Cavab: Qalın boya qatını çəngəllə yaxmaq; dalğaları ağ boyalı süngərlə çəkmək.

4-cü addım. (31-ci dərs)

31. Dağ çəkək

Rəqəmsal iş

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** rəng (açıq və tünd); xətt (müxtəlif növdə), forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları – **Altanlayış:** kompüter rəsm proqramı;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənətin janrları – **Altanlayış:** mənzərə.

Resurslar – Dərslük– Luiz Burjuanın, Con Beytsin və Devid Hokninin mənzərələri. Şagirdin noutbuku.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Fəaliyyət 1. Müşahidə (Luiz Burjuanın, Con Beytsin mənzərələri).

Rəsmlərə bax:

- Hansı formaları tanıdın?
- Bu formalarla nə çəkilib?
- Hansı rəngləri görürsən?
- Hansı rəsmdə dağlar xətlərlə ayrılıb və hansında – yalnız rənglərlə?

Cavab: Luiz Burjuanın mənzərəsində dağların ətrafındakı kontur xətləri aydın şəkildə görünür. Con Beytsin mənzərəsində isə formalar yalnız rənglərlə çəkilib).

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, rəqəmsal iş

* Noutbuk olmadıqda, bu işi vərəqdə marker və/və ya boyalarla yerinə yetirmək olar.

Kompüterdən istifadə et. Devid Hokninin mənzərəsinə bənzər bir şəkil çək.

Rəsm proqramında fırça, qələm və karandaş tap.

Xətləri necə çəkdiklərini yoxla.

- Təbiətdəki formaları çək;
- Formaları əsas və qarışıq rənglərlə rənglə;
- Formaları xətlərlə gözəlləşdir.

Yoxla, kompüterin rəsm proqramı başqa nə edə bilər?

5-ci addım. (32-ci dərs)

32. Meşə çəkək

Qeyri-ənənəvi texnika ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları - **Altanlayış:** rəng (açıq və tünd);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayışlar:** qarışıq texnika;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** mənzərə.

Resurslar – Dərslik – Qustav Klimtin mənzərələri.

Fəaliyyət ideyaları:

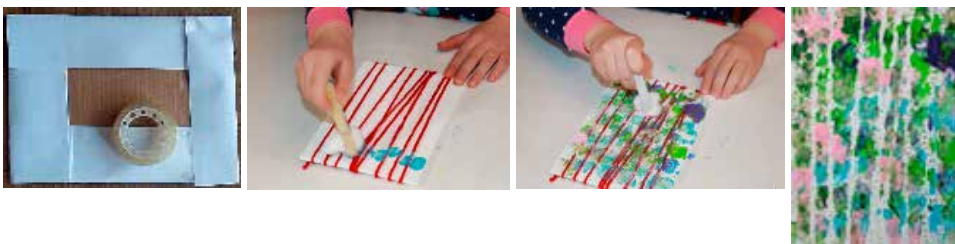
Fəaliyyət 1. Müşahidə

Qustav Klimtin şəkillərinə bax.

- Rəssam nə çəkib?
- İlin hansı fəslidir?
- Necə başa düşdün?
- Rəssam payızı hansı rənglərlə çəkib?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, qarışıq texnika (aralıq)

Material: rəsm vərəqi, karton parçası, qaş boyalar, marker, toxuma sap, süngər, yapışqanlı lent.

Qalın meşə çək.

- Vərəqi karton parçasına bərkət;
- Qalın yun sap ilə dola;
- Rəngli süngər ilə vərəqi rənglə;
- Sapı vərəqdən çıxar;
- Markerlə xırda detallar çək (budaqlar və ya yarpaqlar);
- İlin hansı vaxtını çəkəcəksən?
- Yay meşəsini çəkmək üçün hansı rənglərdən istifadə edəcəksən?
- Payız meşəsində hansı rənglər üstünlük təşkil edir?
- Qış meşəsi hansı rəngdə olacaq?

6-ci addım. (33-cü dərs)

33. Emalətxana

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri – **Altanlayışlar**: rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd); xətt (müxtəlif növdə), forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikaları – **Altanlayışlar**: qarışıq texnikalar;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış**: rəssamlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış**: mənzərə.

Resurs – Dərslik

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Fəaliyyət 1. Praktiki iş, aplikasiya (aralıq)

Material: rəngli kağız, rəsm vərəqi, qara marker, qayçı, yapışqan.

Aplikasiya texnikası ilə mənzərə düzəlt:

- Rəngli kağızlardan təbii formalar kəs;
- Formalara markerlə budaqlar çək;
- Ayrı bir vərəqdə fon hazırla;
- Göylə yeri ayıran xətti çək;
- Formaları fona yapışdır;
- Ağaclara gövdələr çək;
- Şəkil üçün çərçivə düzəlt.

İşini dostlarına göstər.

- Nə düzəltmişən?
- Hansı rənglərdən istifadə etdin?
- Hansı formaları kəsmişən?
- Hansı xətləri çəkdin?
- Hansı texnika ilə işlədin?

2.2. Praktiki iş, aplikasiya

Material: rəngli kağızlar, rəsm vərəqi, quaş boyalar, qara marker, qayçı, yapışqan.

Nümunəyə bax.

Aplikasiya ilə mənzərə hazırla.

- Rəngarəng oval, dairəvi və ya üçbucaq formaları kəs;
- Formalar çək: xətlər və xallarla onlara ağac budaqları çək;
- Rəsm vərəqində mənzərə fonu hazırla - səma, torpaq, dağlar çək...
- Çəkilməmiş formaları fona yapışdır;
- Ağaclara gövdələr çək.

III mərhələ – Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi və təqdimatı (Nə öyrəndim?)

Sevimli **texnikanla mənzərə** yarat. Fikrinə uyğun **formalardan** (həndəsi və təbiətdə mövcud olan), **rənglərdən** (əsas və qarışıq, açıq və tünd) və müxtəlif növ **xətlərdən** (düz, dalğalı, qırıq, əyri, qalın, nazik) istifadə et.

- Təbiətin hansı mənzərəsini (dağ, dəniz, meşə, çöl...) təsvir edəcəyini düşün?
- Bu texnika ilə işi yerinə yetirmək üçün sənə hansı material lazım olacaq?
- Aplikasiya ilə nə edəcəksən?
- Görünüşü hansı formalarda ötürəcəksən?
- Həndəsi formalarla və təbii formalarla nə edəcəksən?
- Mənzərə üçün hansı rəngləri seçəcəksən? Niyə?
- Nəyi xətlərlə çəkəcəksən?
- Çəngəl, süngər, pambıqlı çubuqla nə edə biləcəyini yadına sal?
- İlk öncə nə edəcəksən, işi nə ilə davam edəcəksən və sonda nə əlavə edəcəksən?

İşi təqdim edərkən, söylə:

- Nə düzəltmişən?
- Mənzərə yaratmaq üçün hansı material və texnikadan istifadə etdin?

- Mənzərəni ötürmək üçün müxtəlif növ xətt, forma və rəngdən necə istifadə etmişən?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın?
- Tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırığın inkişafetdirici qiymətləndirmə rubrikaları:

1. Afərin!

Tapşırığın şərtini düzgün başa düşmüşsən, qarışıq texnika ilə mənzərə yaratmışsən. Mənzərə növləri (dəniz, dağ, meşə...) arasındakı fərqi başa düşürsən, işində ətraf mühitə uyğun müxtəlif formalar (həndəsi və təbii) və rənglər (əsas və qarışıq) göstərilir. Detallar müxtəlif növ xətlərlə çatdırılır.

İşini təqdim edərkən terminlərdən düzgün istifadə edirsən.

2. Yaxşı işdir.

Qarışıq texnika ilə çəkilmiş mənzərədə ətraf mühitə uyğun bir neçə forma görmək olar. Daha çox həndəsi və təbii formalardan istifadə edə, detalları müxtəlif növ xətlərlə ötürə bilərdin.

Bir neçə terminin mənasını düzgün başa düşmüşsən, amma işini təqdim edərkən onlardan istifadə etmək daha yaxşı olar.

Mövzu 4. SOLO taksonomiyasına əsasən kompleks tapşırıqların qiymətləndirilməsi

<p>Tematik blok: Mən və ətraf mühit</p> <p>Şagirdin adı, soyadı: _____</p>	<p>Mövzu: Ətrafımda təbiət</p> <p>Tarix: _____</p>
<p>Hədəf anlayışı 1: Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları</p>	
<p>Altanlayışlar: rəng (əsas və qarışıq, açıq və tünd), xətt (müxtəlif növdə), forma (həndəsi və təbiətdə mövcud olan).</p>	
<p>Hədəf anlayışı 2: Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası</p>	
<p>Altanlayışlar: qarışıq texnika (aplikasiya, şəkil çəkmək);</p>	
<p>Hədəf anlayışı 3: Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri</p>	
<p>Altanlayış: rəssamlıq</p>	
<p>Hədəf anlayışı 4: Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları</p>	
<p>Altanlayış: mənzərə.</p>	
<p>Kompleks tapşırığın şərti: Sevimli texnikanla mənzərə yarat. Fikrinə uyğun formalardan (həndəsi və təbiətdə mövcud olan), rənglərdən (əsas və qarışıq, açıq və tünd) və müxtəlif növ xətlərdən (düz, dalğalı, qırıq, əyri, qalın, nazik) istifadə edin.</p>	
<p>SOLO taksonomiyasının səviyyəsi – mücərrəd:</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini dərinləndirərək başa düşür, məsələnin müxtəlif aspektləri arasındakı əlaqəni görür. Fərziyyələr irəli sürür. Bilikləri həm verilmiş fənn baxımından, həm də digər sahələrlə əlaqədar ümumiləşdirir. Oxşar nümunələrlə müqayisə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək qabiliyyətinə malikdir. Məsələni/hadisəni öz təcrübəsi ilə əlaqələndirə bilər.</p>	<p>Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, təsviri mənzərə yaradır. Mənzərənin növlərini (dəniz, dağ, meşə...) ayırır və onu öz təcrübəsi ilə (harda olub, nə görüb...) əlaqələndirir.</p> <p>Ətraf mühitə uyğun müxtəlif formalardan (həndəsi və təbii), rəngdən (əsas və qarışıq), xətdən (məsələn, düz, dalğalı, qırıq, əyri, diaqonal, qalın, nazik) düşüncə ilə və məqsədyönlü şəkildə istifadə edir. İdeyaya uyğun olaraq, məntiqi olaraq onları bir-biri ilə əlaqələndirir və təsvirləri bütövləşdirir. Müxtəlif materiallardan düşüncə ilə istifadə edir və qarışıq texnika ilə işini yaradır.</p> <p>Təqdim etdikdə, öz ideyasından, yaradıcılıq prosesinin mərhələlərindən geniş danışır. Müxtəlif terminlərdən uyğun şəkildə istifadə edir.</p>
<p>Nisbi:</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini başa düşür. Onun bir neçə aspekti arasındakı səbəb-nəticə əlaqələrini görür. Fərziyyəni ifadə edə, müqayisə edə, təhlil edə, nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq edə bilər.</p>	<p>Tapşırığın şərtinə uyğun olaraq, təsviri mənzərə yaradır. Mənzərənin bir neçə növünü (dəniz, dağ, meşə...) ayırır və onu öz təcrübəsi ilə (harda olub, nə görüb...) əlaqələndirir.</p> <p>Ətraf mühitə uyğun müxtəlif formalardan (həndəsi və təbii), rəngdən (əsas və qarışıq), xətdən (məsələn, düz, dalğalı, qırıq, əyri, diaqonal, qalın, nazik) istifadə edir. İdeyaya uyğun olaraq, məntiqi olaraq onlardan bir neçəsini bir-biri ilə əlaqələndirir.</p> <p>İşi müxtəlif materialla qarışıq texnika ilə yaradır.</p> <p>Təqdim etdikdə, öz ideyasından, yaradıcılıq prosesinin bir neçə mərhələsindən danışır. Bir neçə terminlərdən uyğun şəkildə istifadə edir.</p>

<p>Multistruktur</p> <p>Şagirdin ayrı-ayrılıqda məsələnin/hadisənin bir neçə aspekti haqqında təsəvvürü var, onlar arasındakı əlaqəni başa düşür. Təsvir edə, sadalaya, çeşidləyə, birləşdirə, metodlardan istifadə edə, prosedurları yerinə yetirə bilər və s.</p>	<p>Mənzərənin bir neçə elementini təsvir edir, lakin onları məntiqlə birləşdirə bilmir. Formaların, rənglərin və xətlərin kombinasiyası təsadüfi xarakter daşıyır. Materiallardan və qarışıq texnikadan istifadənin özünəməxsusluğunu başa düşür, lakin müəllimin göstərişlərinə ehtiyacı var.</p> <p>Təqdim etdikdə, işi tam təsvir edir. Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Unistruktur:</p> <p>Şagird məsələnin/hadisənin yalnız bir aspektini nəzərdən keçirir. Sadə, aşkar əlaqələri görür. Bir neçə terminin mənasını başa düşür. Biliyi şifahi şəkildə çatdırır (xatırlayır), sadə göstərişlərə əməl edir; parafraz edə, tanıya, adlandırır və ya sadalaya bilər.</p>	<p>Mənzərənin bir elementini təsvir edir. Formaların, rənglərin və xətlərin kombinasiyası təsadüfi xarakter daşıyır. Materialı istifadə texnikası ilə əlaqələndirə bilmir.</p> <p>Təqdim edərkən işin bir neçə elementini təsvir edir.</p> <p>Bir neçə terminin mənasını başa düşür.</p>
<p>Prestruktur</p> <p>Şagird məsələni başa düşür, uyğun məlumatdan istifadə etmir və ya ümumiyyətlə məsələdən kənaradır.</p>	<p>İş tapşırığın şərtinə uyğun gəlmir.</p>

TEMATİK MATRİS 5

Sınıf: I	
Tematik blok: Mən və ətraf mühit	
Mövzu: Canlı təbiət. Dərslər (34 -38)	Təxmini saatlar: 5+3
Mövzu ilə bağlı əsas təsəvvürlər (mövzu daxilində ümumiləşdirmələr): <ul style="list-style-type: none">● Mühitin müxtəlifliyi, ondan aldığım təəssürat və ideyaları müxtəlif sahə və janrlı işlərdə ifadə edə bilərəm;● Ətraf mühitdən aldığım təəssüratları müxtəlif təsviri vasitələrlə, material və texnika ilə ötürə bilərəm.	
1. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri (elementlər) və üsulları (prinsiplər) Altanlayışlar – Vasitələr: Forma – təbii, həcmli.	
2. Hədəf anlayışı – Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası Altanlayışlar – quraşdırma, modelləşdirmə, yapmaq, aplikasiya.	
3. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət sahələri Altanlayışlar - heykəltəraşlıq, rəssamlıq.	
4. Hədəf anlayışı – Təsviri incəsənət janrları Altanlayışlar – animalistika, mənzərə	
Məsələ - Heyvanlar aləminin incəsənətdə müxtəlifliyi. Əsas suallar: <ul style="list-style-type: none">● Dünyanın rəngarəngliyini hansı sahə və janrda işlə çətdirə bilərəm?● Müxtəlif material, texnika, bədii vasitələr və üsullarla müxtəlif mühitləri təsvir edən dioramanı necə yarada bilərəm? Kompleks tapşırıq: Tapşırığın şərti: Diorama hazırla – heyvanlar və onların yaşadıkları mühit. Heyvanların kiçik heykəllərini düzəltmək üçün istədiyini materialdan (karton, kağız, plastilin, gil və ya yapma xəmiri) və texnikadan (heykəltəraşlıq, modelləşdirmə) istifadə et; heyvan heykəlində onun üçün xarakterik formanı (təbiətdə mövcud olan) çətdir. Dioramada heyvanlar üçün uyğun mühit yaradarkən hündəsi və ya təbii formalardan istifadə et; material (karton, kağız, boyalar); aplikasiya və rəsm texnikası .	
Hədəf anlayışları və bunlarla bağlı əsas təsəvvürlər <u>Şagird anlamalıdır ki:</u>	Qiymətləndirmə meyarları (konkret kompleks tapşırığa uyğunlaşdırılmış) <u>İşdə/işi təqdim etdikdə xüsusilə göstərin:</u>

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ıfədə vasitələri (elementləri) və üsulları

- İnsan deyəcəklərini (xəbəri, hissi, fikri, təəssüratı, əhval-ruhiyyəni, emosiyaları, münasibəti, müşahidə nəticələrini), bədii ideyanı çatdırmaq üçün incəsənət dilindən, yəni təsviri və tətbiqi incəsənət vasitələrindən (rəng, xətt, forma) və üsullarından (məsələn, ritm, əsasın ayrılması, ziddiyyət və sairədən) istifadə edir

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası

- İnsan müxtəlif materiallardan və texnikalardan istifadə edərək incəsənət əsəri yaradır.

3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri

- İncəsənətin müxtəlif sahələrə bölünməsinin səbəbi istifadə olunan material, texnika, təyinatdır;
- Təsviri və tətbiqi incəsənətin hər bir sahəsi üçün hər hansı bir bədii vasitə çox səciyyəvidir.

4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları

- İncəsənət onda əks olunan məzmunu əsasən janrlara bölünür.

- Nə düzəltmişən?
- Heyvanların üçün hansı material və **texnikadan** istifadə edərək mühit (mənzərə) yaratmışən?
- Heyvan **heykəllərində** və **mənzərədə** hansı **formalardan** istifadə etmişən?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın?
- Kompleks tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

Kompleks tapşırıqların mərhələləri (fəaliyyət, resurslar, suallar)

I mərhələ – Kompleks tapşırığın şərti ilə tanışlıq

Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün təhlil edilən hal:

Təbiət bir çox canlı varlıqların evidir.

Bəziləri çox xırda, bəziləri nəhəng, bəziləri xeyirxah, bəziləri açıqlıdır.

Bunların hər biri yaşamaq üçün özünə mühit seçib.

İnsan təbiəti qədim zamanlardan müşahidə edir və öyrənir.

İncəsənət bizə onlar haqqında nə deyir?

Sən bizə nəyi necə söyləyə bilərsən?

Kompleks tapşırıq üçün resurslar:

İllüstrasiyalar: tarixəncəsi rəssamlıq, qədim dünyanın, Pablo Pikassonun animalistika heykəlləri, Anri Matisin dekupajı.

Kompleks tapşırığın şərtinin anlaşılmasına yönəlmis suallar:

- Heyvanların, quşların və ya su sakinlərinin hansı maraqlı və fərqli formalarının olduğunu müşahidə etmişinizmi?
- Onların formalarını necə və hansı materialla çatdırmaq olar?

II mərhələ. Kompleks tapşırıq üzərində iş

1-ci addım. (34 – 35 -ci dərslər)

34. Əcdadlarımızın hekayəti

Hədəf anlayışları/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** yapmaq;
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayışlar:** rəssamlıq, heykəltəraşlıq;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** animalistika janrı.

Resurslar: dərslik, tarixöncəsi rəssamlıq nümunələri, qədim dünyanın heykəlləri.

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Öncəki biliklərin aktivləşdirilməsi:

- Yada sal, ilk insan rəsmləri harada yaranıb?
- Nə üçün ibtidai insanlar mağaranın divarlarına rəsm çəkirdilər?

Fəaliyyət 1. Müşahidə, müzakirə

Şəkillərə bax və gördüklərini danış.

- Hansı heyvanları tanıydın?
- İnsanın yaratdığı ilk təsvir heyvan təsviri olub.
- Səncə, nə üçün?

Cavab: İnsanlar yazmağı bilməyəndə, bir-biri ilə öz təəssüratlarını rəsmlərlə bölüşürdülər. O zaman kağız hələ icad edilməmişdi. Buna görə də onlar mağaranın divarlarına rəsm çəkirdilər.

İbtidai insanlar nə təbiətin gözəl mənzərəsini, nə də bir-birinin portretlərini çəkmirdilər. Onların ətraf mühiti təhlükəli vəhşi təbiət idi. İnsan onu müşahidə edir, öyrənir, ona tabe olurdu. İnsanı narahat edən məhz bu idi. Buna görə də ovladığı, qorxduğu heyvanların rəsmini çəkirdi.

Fəaliyyət 2. Yapmaq

Plastilin ilə yad heyvan heykəlini düzəlt.

- Nə yaptın?
- Bu heyvanda qeyri-adi nə var?

35. Heykəltəraşlıq

Motivasiya söhbəti:

Heykəl istənilən materialdan: plastilin, gil, taxta, dəmir, daş, şüşə və hətta buzdan da düzəldilə bilər.

Şəkillərə bax: Tapın ki, heyvan heykəlləri hansı materiallardan düzəlib?

1-ci fəaliyyət. Müzakirə

- Rəsm və heykəltəraşlıq arasında nə kimi fərq var?

Cavab: Rəsm yastıdır. Heykəlin dairəviliyi var. Hər tərəfdən baxa bilərsiniz.

Fəaliyyət 2. Müşahidə, praktiki iş, yapmaq.

Motivasiya söhbəti:

Gürcüstanda çox min illər öncə qızıl emalına başlanılıb. Bu kiçik şir böyüdücü şüşə hələ icad edilmədiyi zaman yaradılıb. Görürsünüzmü, əcdadlarımız necə də yaxşı usta olublar, - aslanın necə buruq yalı var! Sizcə bu aslan nə boyda ola bilər? Bu aslan fiquru ovuc üçün sığar! Alimlər onu yerin dərinliyində tapıblar. Təsəvvür edə bilərsiniz ki, bu aslanı tapanda nə qədər seviniblər! Aslanın boynundakı tüklərə diqqət yetirin. Bu onun yalıdır.

Material: sarı rəngdə plastilin (gil və ya yapma üçün xəmir), yapmaq üçün lövhə, boş və ya gövdəsi çıxarılmış qələm qabı.

Şir heykəlini yap. Şirin heykəlini müşahidə et.

- Onun hansı xarakterik əlaməti var?

Bədəninə qələmlə xallar çək.

Fəaliyyət 3. Müşahidə, praktiki iş, yapmaq, (aralıq)

Motivasiya söhbəti:

Yunan dilində Hippo at, Potam isə çay deməkdir. Qədim yunanlar begemotu Hippopotamus və ya çay atı adlandırırdılar.

- Nə üçün yunanlar begemotu çay atı, yəni hippopotamus adlandırırdılar?
(Begemot suda çox vaxt keçirir).

Misirliyə bu heyvana pərəstiş edir və çox vaxt ona heykəl qoyurdular. Heykəl rəsm əsəri olmadığı və begemotun ətrafındakı su bitkilərini təsvir etmək mümkün olmadığı üçün onu suyun rəngi ilə – mavi rənglə boyayır, bitkiləri birbaşa gövdəsində və başında çəkirdilər. Sanki begemotun sevimli mühiti həmişə yanında olurdu!

Baxın, onun formaları necədir? (şişman, iribaşlı, qısa ayaqlı, yöndəmsiz). Göy rənginə və gövdəsindəki çiçəklərə görə, Misirdəki begemot heykəlləri çox cazibədar və gözəldir.

1-ci variant:

Material: plastilin, itiüclü çubuqlar.

- Begemot heykəli düzəlt və onda gül çək.
- Müşahidə et, begemot hansı formalara malik olub?
- Begemotun bədəninə itiüclü çubuqla gül formasını cız.

Təlimat:

- Plastilin layından plastik bıçaqla eninə iki parça kəs və hər birini baş barmağın qalınlığında iki hissəyə böl. Bunlar ayaqlar olacaq;
- Ayaqları qoy və pəncələri yastılamaq üçün bir az bas;
- Pəncələrdə toppuş ayaq barmaqlarını işarələmək üçün plastilin bıçağının ucunu pəncəyə yüngülcə sıx. Beş barmaq etmək üçün bıçaqla neçə iz qoyacaqsan?
- Dörd ayağın hər birinə kibrit çöplərini elə bərkət ki, çöpün yarısı görünsün;
- Böyük bir plastilin parçasına kartof kimi dairəvi forma ver;
- Plastilin kənarlarına yaxın barmaqlarınla sıx ki, begemotun boynu əzilsin. Onun boynu gövdəsindən bir qədər nazik olmalıdır;

- Barmaqlarınla başının üzərində işlə (qulaq, burun, gözlər);
- Ayaqlarından çıxan kibrit çöplərinə gövdəsini bərkət. Bas ki, gövdə ayaqlara bərk yapışsın;
- Barmağınla bitişik yerləri hamarla.

İşi dostlarına göstər və danış:

- Nə düzəltidin?
- Hansı materialla düzəltidin?
- Hissələri bir-birinə necə yapışdırdın?
- Begemotun hansı formaları var?
- Xətlərlə nə çəkdin?

2-ci variant:

Begemotu rənglə.

*Bu fəaliyyət diferensial tədris məqsədinə uyğundur. Rəngləməyə bax: Əlavədə.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Heykəl nədir?
- Heykəl hansı materiallardan hazırlanır?
- Heykəltərəşliq rəsmdən nə ilə fərqlənir?
- İnsanlar nə üçün heyvan heykəlləri düzəldirlər?

2-ci addım. (36-ci dərs)

36. Heykəl nədən düzəlir?

Yapma materialları ilə tanışlıq

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış**: forma (təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış**: yapmaq;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış**: heykəltərəşliq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış**: animalistika janrı.

Resurslar: Dərslik – Pablo Pikassonun animistika heykəlləri

Fəaliyyət üçün ideyalar.

Motivasiya söhbəti:

Heykəl heykəltərəşlər tərəfindən düzəlir.

Pablo Pikasso həm rəssam, həm də heykəltərəş idi.

O, heykəli müxtəlif materiallarla düzəldirdi.

1-ci fəaliyyət. Pablo Pikassonun heykəlləri üzərində müşahidə

- Meymun başına diqqət et. Onun nədən hazırlandığını tap? (oyuncaq maşın)
- Bayquşun başı hansı formadadır? (yumru)
- Buğanın ayaqları hansı formadadır? (silindrik)

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, yapmaq, çalışma

Material: plastilin, yapmaq üçün taxta, plastik bıçaq.

- Plastilinlə heyvan heykəlini düzəlt;
- Xırda detallar üçün başqa rəngdə plastilindən istifadə et.

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, yapmaq, çalışma

Material: gil və ya yapmaq üçün xəmir, iş taxtası, plastik bıçaq.

- Gildən heyvan heykəlini düzəlt;
- Kəsiklərlə xırda detalları ayır;
- Heykəli quaş boyası ilə rənglə.

Addımı yekunlaşdırın suallar:

- Hansı heyvanları düzəltədin?
- Hansı materialdan düzəltədin?
- Bu heyvanların formaları üçün hansı formalar lazım oldu?
- Heykəli hansı detallarla gerçək heyvana bənzətdin?

3-cü addım. (37-ci dərs)

37. Aplikasiya

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayışlar:** forma (təbiətdə mövcud olan); rəng (açıq və tünd).

2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayış:** aplikasiya;

3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** rəssamlıq;

Resurslar – Dərslik, Anri Matisin dekupajı

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti, öncəki biliyin aktivləşdirilməsi:

Qoca rəssam Anri Matis molbert arxasında uzun müddət ayaq üstə durmaqda çətinlik çəksə də, boş dura da bilmirdi. O, kürsüdə oturur, rəngli kağızlardan müxtəlif formaları kəsib kağıza yapışdırırdı. Matisin çox gözəl aplikasiyaları alınır.

Aplikasiyanın nə olduğunu yada salın?

1-ci fəaliyyət. Müşahidə

Anri Matisin şəkillərinə bax.

- Nəyə diqqət etdin?
- Anri Matis bu rəsmləri hansı texnika ilə yaradıb? (aplikasiya ilə)
- Hansı formaları görürsən?
- Həndəsi və təbii formaları tap. Onlar sənə nəyi xatırladır?

Cavab: Anri Matis fon üçün həndəsi formalardan istifadə edir, təsvirlər üçün isə - təbii formaları. Matisin kələ-kötür formaları ilbizə, tülküyə, su bitkilərinə, quşa, dəniz ulduzlarına bənzəyir.

2.2. Müşahidə, müzakirə

Motivasiya söhbət:

Bir dəfə Anri Matis uzaq adalara səyahət edir. Adanın təbiəti, quşları və dəniz sakinləri şəhərli rəssamı valeh edir.

Vətəninə qayıdanda yenidən oranı arzulayır. O, həmişə dəniz mənzərələrini, suyun üzərindəki qağayıları, suda isə balıqları, meduzaları, dəniz ulduzlarını və sayrışan su bitkilərini xatırlayırdı. Bu həsrət ona rahatlıq vermirdi! Ayağa durub böyük ölçüdə iki aplikasiya düzəltdi. Bunlardan birini “səma”, digərini isə “dəniz” adlandırdı. Tapın, hansı “səma” və hansı “dənizdir”? Hansı əlamətlə başa düşdünüz?

Baxın, rəssam aplikasiyaya necə bir çərçivə düzəltdi? Çərçivə üzərində nə təsvir olunub? (su bitkiləri).

Anri Matisin aplikasiyasına bax.

- Rəssam fonu hansı formalarla hazırlayıb? (fon dördbucaqlı həndəsi formalardan hazırlanıb).
- Fon nə rəngdədir? (mavi və göy).
- Rəssam niyə fon üçün mavi və göy rəngli kağızlar seçib? (səma, dəniz).
- Sizcə, göy fona göy formalar yapışdırsaydı, nə dəyişəcəkdi? Formalar görünərdimi, yoxsa itərdimi?
- Rəssam formaları nə rəngdə kağızdan kəsib?
- Sizcə, o niyə fiqurlar üçün ağ rəng seçib?
- Ağ formaları nəyə bənzədirsən? (balığa, dəniz ulduzuna, meduzaya, yosuna...).

Fəaliyyət 3. Praktiki iş, aplikasiya “Sualtı dünya”

Material: rəngli vərəqlər, sadə karandaş, qayçı, yapışqan.

“Sualtı dünya” aplikasiyasını düzəlt

- Dənizdə hansı canlılar yaşayır?
- Rəngli kağızlarda sadə karandaşla təbii formalar çək və kəs;
- Formaları dəniz sakinlərinə oxşat;
- Formaları fonda düz, onlar üçün ən yaxşı yerlər seç;
- Fiqurların düzülüşünü bəyəndikdən sonra, onları tünd fona yapışdır.

* Bir qayda olaraq, uşaqlar vərəqin ortasında formalar çəkib kəsirlər. Bu zaman çoxlu xırda-xırda kəsiklər qalır. Müəllim şagirdlərə izah etməlidir ki, kənardan şəkil çəkməyə başlasınlar ki, növbəti formalar üçün kağızda yer qalsın. Kəsik kağızlarda digər, daha kiçik formaları çəkib kəsə bilirlər.

Addımı yekunlaşdıran suallar:

- Təbii və həndəsi formaların fərqi nədir?
- Dəniz canlılarını çəkmək istəsəniz, hansı formalar köməyinizə gələcək?
- Sualtı dünyanı hansı texnika ilə təsvir etdiniz?
- Daha hansı materialla dəniz canlılarını təsvir etmək olar?

4-cü addım. (38-ci dərs)

38. Kağız heykəl

Hədəf anlayışı/altanlayışlar:

1. Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları – **Altanlayış:** forma (təbiətdə mövcud olan);
2. Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası – **Altanlayışlar:** modelləşdirmə, quraşdırma;
3. Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri – **Altanlayış:** Heykəltəraşlıq;
4. Təsviri və tətbiqi incəsənət janrları – **Altanlayış:** Animalistika.

Resurslar – Dərslik, nümunələr

Fəaliyyət üçün ideyalar:

Motivasiya söhbəti, öncəki biliyin aktivləşdirilməsi:

- Yada salın, hansı material və texnika ilə heyvanların təsvirlərini düzəltmisiniz?
- Heykəl nədir?
- Heykəl nədən hazırlanır?
- Bilirdinizmi ki, heykəli kağız və digər qəribə materiallarla da düzəltmək olar?

1-ci fəaliyyət. Praktiki iş, modelləşdirmə, çalışma

Material: karton, sadə karandaş, marker, yapışqan, qayçı, taxta çubuq, şüşə tıxacı, düymələr, muncuqlar və s.

Nümunələrə bax.

Kartondan heyvan fiqurları düzəlt.

- Bu heyvanlar necə düzəldilib?
- Hansına şablon lazımdır?
- Ayaqları necə bərkidiblər?
- Bənzər heyvanları hazırlamaq üçün hansı material lazım olacaq?

1. Pələng

Material: karton, boyalar, markerlər, şüşə tıxacı, yapışqan, qayçı.

Pələngin başını, ön və arx ayaqlarını ayrı-ayrılıqda çək; Əvvəlcə başını və ön ayaqlarını bir-birinə yapışdır; Sonra ön və arxa ayaqlar şüşə tıxacın hər iki tərəfinə yapışdırılır.

2. Pişik

Material: rəngli kağız üzərində çap olunmuş şablon, kiçik karton parçası, qayçı, yapışqan.

Pişiğin şablonuna bax: Əlavədə

3. Aslan:

Material: rəngli kağız və ya karton, qayçı.

- Kağızı yarıya qatla;
- Aslanı elə çək ki, onun kürəyi və başı qatla üst-üstə düşsün;
- Aslan fiqurunu hər iki tərəfdən rənglə;
- Vərəqi açma və çəkilməmiş aslanı kəs;
- Ayrı-ayrılıqda aslan yalını çək və kəs;
- Yalı bir az kəs və başına yapışdır.

4. At:

Material: rəngli kağız və ya karton, qayçı.

- Nazik karton parçası üzərində atı ayaqsız çək və kəs;
 - Atın ayaqlarını iki eyni üçbucaq formasında çək və kəs;
 - Bütün formaları rənglə;
 - Atın qarnını iki yerdən kəs və bura ayaqları bərkət.
- * Bu nümunəyə əsasən, istənilən heyvanı düzəltmək olar.

5. Pişik

Material: karton, kibrit çöpləri, yapışqan, qayçı.

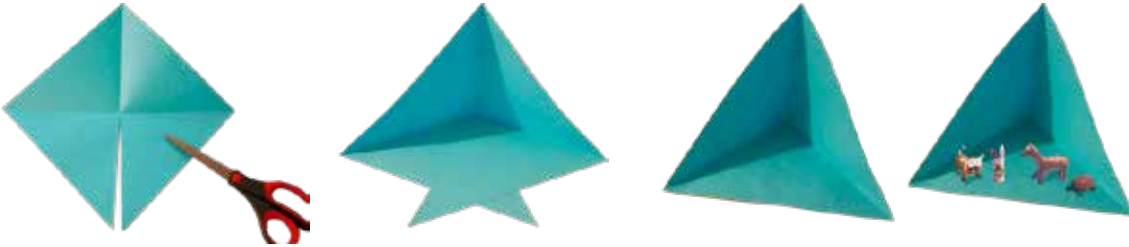
Nümunəyə bax və düşün ki, belə bir pişiyi necə düzəldə bilərsən?

Hansı material lazım olacaq?

Fəaliyyət 2. Praktiki iş, modelləşdirmə (aralıq)

Ətraf mühitin kiçik modeli, triorama (üçbucaq diorama)

Material: rəngli kağız, qayçı, yapışqan, plastilin.

İki-üç heyvanın heykəlini düzəlt. Heyvanı münasib mühitdə yerləşdir:

- Nümunəyə uyğun olaraq, kiçik bir modeli kəs və rənglə - uyğun mühiti təsvir edən mənzərə ilə triorama;
- Modelin əsasının iki hissəsini bir-birinə yapışdır;
- Plastilindən və kartondan hazırlanmış heyvanları üstünə düz.

İşi dostlarına göstər və danış:

- Nə etdin?
- İşin üçün hansı heyvanları seçdin?
- Heyvan heykəlləri düzəltmək üçün hansı material və texnikanı seçdin?
- Heyvan heykəlləri hazırlamaq üçün hansı formalardan istifadə etdin?
- Onların hissələrini bir-birinə necə bərkitdin?
- Sənin heyvanların hansı mühitdə yaşayır?
- Onlara uyğun mənzərəni nə ilə təsvir etdin?
- Mənzərəni göstərmək üçün hansı material və texnikadan istifadə etdin?

III mərhələ – Kompleks tapşırığın yerinə yetirilməsi və təqdimatı (Nə öyrəndim?)

Diorama “Heyvanlar aləmi”.

Diorama hazırla – heyvanlar və onların yaşadıkları mühit.

Heyvanların kiçik heykəllərini düzəltmək üçün istədiyiniz materialdan (karton, kağız, plastilin, gil və ya yapma xəmiri) və texnikadan (heykəltəraşlıq, modelləşdirmə) istifadə et; heyvan heykəlinə onun üçün xarakterik formanı (təbiətdə mövcud olan) çətdir.

Dioramada heyvanlar üçün uyğun mühit yaradarkən həndəsi və ya təbii formalardan istifadə et; material (karton, kağız, boyalar); aplikasiya və rəsm texnikası.

İşi təqdim edərkən danış:

- Heyvan heykəlini hazırlamaq üçün hansı material və texnikanı seçdin?
- Heyvanların üçün hansı material və texnikadan istifadə edərək mühit (mənzərə) yaratmısan?
- Heyvan heykəllərində və mənzərədə hansı formalardan istifadə etmişən?
- Tapşırıq üzərində işin müxtəlif mərhələsində hansı addımlar atdın?
- Kompleks tapşırıq üzərində işə yenidən başlasaydın, nəyi fərqli edərdin?

*Ətraf mühit nümunələri:

Kompleks tapşırığın inkişafetdirici qiymətləndirmə rubrikaları

1. Afərin!

Dioramanda müvafiq bitki və heyvanların olduğu konkret mühit təsvir edilib. Materiala uyğun müxtəlif material və texnikalardan istifadə etmişən. Heyvan heykəlinin xarakterik formaları var və mənzərə də xarakterik müxtəlif elementlərə malikdir.

Təqdim etdikdə, terminlərdən düzgün istifadə edirsən.

2. Yaxşı işdir!

Dioraman təbiətin görünüşünü əks etdirsə də, onda ətraf mühitin müxtəlif elementləri qarışıqdır (məsələn, qarda kaktuslar və ya qumlu səhrada pinqvinlər...). Daha müxtəlif material və texnikalardan istifadə edə bilərdin. Heyvan heykəlinin bir neçə xarakterik detallı var. Mənzərədə daha xarakterik təsvir edə bilərdin. Bir neçə terminin mənasını başa düşürsən, lakin işi təqdim edərkən onlardan istifadə etmək daha məqsəduyğundur.

Mövzu 4. SOLO taksonomiyasına əsasən, kompleks tapşırığın qiymətləndirilməsi

Tematik blok: Mən və ətraf mühit

Mövzu: Canlı təbiət

Şagirdin adı, soyadı: _____ Tarix: _____

Hədəf anlayışı 1: Təsviri və tətbiqi incəsənətin bədii-ifadə vasitələri və üsulları

Altanlayış: Forma (təbiətdə mövcud olan)

Hədəf anlayışı 2: Təsviri və tətbiqi incəsənət texnikası

Altanlayışlar: yapmaq, aplikasiya, quraşdırmaq

Hədəf Anlayışı 3: Təsviri və tətbiqi incəsənət sahələri

Altanlayış: Heykəltəraşlıq

Hədəf anlayışı 4: Təsviri incəsənət janrları

Altanlayışlar: mənzərə, animalistika janrı

Kompleks tapşırığın (qrup layihəsi) şərti:

Heyvanların kiçik heykəllərini düzəltmək üçün istədiyiniz materialdan (karton, kağız, plastilin, gil və ya yapma xəmiri) və texnikadan (heykəltəraşlıq, modelləşdirmə) istifadə et; heyvan heykəlində onun üçün xarakterik formanı (təbiətdə mövcud olan) çətdir.

Dioramada heyvanlar üçün uyğun mühit yaradarkən həndəsi və ya təbii formalardan istifadə et; material (karton, kağız, boyalar); aplikasiya və rəsm texnikası.

SOLO taksonomiyasının səviyyəsi – mücərrəd:

Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini dərinləndirən başa düşür, məsələnin müxtəlif aspektləri arasındakı əlaqəni görür. Fərziyyələr irəli sürür. Bilikləri həm verilmiş fənn baxımından, həm də digər sahələrlə əlaqədar ümumiləşdirir. Oxşar nümunələrlə müqayisə etmək, təhlil etmək və qiymətləndirmək qabiliyyətinə malikdir. Məsələni/hadisəni öz təcrübəsi ilə əlaqələndirə bilir.

Tapşırığa uyğun olaraq, uyğun bitki və heyvanlarla konkret mühiti (yaşayış yerini) təsvir edən diorama yaradır. Ətraf mühitin rəngarəngliyini fərqləndirir və onu öz bilik və təcrübəsi ilə (bildikləri, gördükləri...) əlaqələndirir. Müxtəlif materialdan və materiala uyğun texnikadan məqsədyönlü istifadə edir. Ayrı-ayrı elementləri adekvat birləşdirərək bütövlük yarada bilər.

Heyvan heykəlini xarakterik formalarla düzəldir və ona xarakterik müxtəlif elementlərlə mənzərə yaradır.

Təqdim etdikdə, öz ideyası və yaradıcılıq prosesinin bütün mərhələləri haqqında geniş danışır.

Müxtəlif terminlərdən uyğun şəkildə istifadə edir.

<p>Nisbi: Şagird məsələnin/hadisənin mahiyyətini başa düşür. Onun bir neçə aspekti arasındakı səbəb-nəticə əlaqələrini görür. Fərziyyəni ifadə edə, müqayisə edə, təhlil edə, nəzəri bilikləri təcrübədə tətbiq edə bilər.</p>	<p>Tapşırığa uyğun olaraq, uyğun bitki və heyvanlarla konkret mühiti (yaşayış yerini) təsvir edən diorama yaradır və onu öz bilik və təcrübəsi ilə (bildikləri, gördükləri...) əlaqələndirir. Ətraf mühitin bir neçə növünü (səhra, arktika, cəngəllik...) fərqləndirir və onlara uyğun heyvan fiqurlarını yaradır. Materialdan və materiala uyğun texnikadan məqsədyönlü istifadə edir. Ayrı-ayrı elementləri adekvat birləşdirərək bütövlük yarada bilər. Heyvanın tanınması üçün heykəl düzəldir və xarakterik elementlərlə mənzərə yaradır. Təqdim etdikdə, öz ideyasından və yaradıcılıq prosesinin mərhələlərindən danışır. Bir neçə termindən adekvat istifadə edir.</p>
<p>Multistruktur Şagirdin ayrı-ayrılıqda məsələnin/hadisənin bir neçə aspekti haqqında təsəvvürü var, onlar arasındakı əlaqəni başa düşür. Təsvir edə, sadalaya, çeşidləyə, birləşdirə, metodlardan istifadə edə, prosedurları yerinə yetirə bilər və s.</p>	<p>Tapşırığa uyğun olaraq bir neçə uyğun bitki və heyvanın olduğu konkret mühiti (yaşayış yeri) təsvir edən diorama yaradır. Bir neçə növ mühiti fərqləndirir və kiçik uyğunsuzluqlar olsa da, bir neçə heyvanın müvafiq fiqurlarını yaradır. Müəllimin göstərişinə uyğun olaraq materialın uyğun texnikalarından istifadə edir. Təqdim edərkən işi tam təsvir edir, onun bütün elementlərini sadalayır. Bir neçə termindən istifadə edir.</p>
<p>Unistruktur: Şagird məsələnin/hadisənin yalnız bir aspektini nəzərdən keçirir. Sadə, aşkar əlaqələri görür. Bir neçə terminin mənasını başa düşür. Biliyi şifahi şəkildə çatdırır (xatırlayır), sadə göstərişlərə əməl edir; parafraz edə, tanıya, adlandırır və ya sadalaya bilər.</p>	<p>Tapşırığa uyğun olaraq işi yaradır, onda ətraf mühiti (yaşayış mühitini) qeyri-müvafiq təsvir edir. Ətraf mühit növlərini fərqləndirə bilmir. Heyvan fiqurları tanınmır. Heyvanlarla ətraf mühit arasında da uyğunsuzluq var. Müəllimin göstərişlərinə əməl edə bilmir. Təqdim edərkən işin bir neçə elementini təsvir edir. Bəzi terminlərin mənasını başa düşür, lakin onları təqdimatda istifadə edə bilmir.</p>
<p>Prestruktur Şagird məsələni başa düşür, uyğun məlumatdan istifadə etmir və ya ümumiyyətlə məsələdən kənardadır.</p>	<p>İş tapşırığının şərtinə uyğun deyil.</p>

YEKUNLAŞDIRICI DƏRS “MƏN ARTIĞ BİLİRƏM”

Şagirdlərin öz portfolyolarını son olaraq qaydaya salma prosesində, tədris ilinin sonunda öyrənilən materialı xatırlatmaq və suallar vermək yaxşı olardı ki, onlar il ərzində əldə etdikləri nəticələri birlikdə görə bilsinlər.

Yaxud bu dərsi oyun-viktorina şəklində keçirmək olar.

- Sən artıq müxtəlif material və texnika ilə işləməyi bacarırsan;
- Aplikasiya düzəltməyi öyrənmisən;
- Plastilin və kartondan heyvanlar düzəltmisən;
- Portret və mənzərələr çəkirsən;
- Yeni il bəzəklərini hazırlamısan.
- Ən çox nəyi bəyəndin? Səndə ən yaxşı nə alındı?

Suallar:

- Karandaş nə edə bilər?
- Karandaş xətləri necə çəkir?
- Karandaş izlərini nə ilə silə bilərəm?

Karandaşla müxtəlif xətlər çəkə bilərəm.

Rəngli karandaşlarla şəkli rəngləyə bilərəm.

Karandaş qısa, uzun, tünd və solğun xətlər çəkir.

Karandaşla çəkilən xətləri pozan ilə silə bilərəm.

- Boya nə edə bilər?
- Boyalarla şəkil çəkmək üçün nə lazımdır?

Quaş və akvarel sulu boyalardır. Boyalarla şəkil çəkmək üçün mənə fırça, palitra və su lazım olacaq.

Boya rəngli ləkələr və xətlər çəkə, böyük formaları rəngləyə və xırda xallar qoya bilər.

- Markerlər nə edə bilər?

Markerlərlə şəkil çəkə və rəngləyə bilərəm.

Markerlərlə çəkilmiş şəkil kəskin və aydındır.

Markerin izlərini pozan ilə silmək olmur.

Karandaş, pastel və ya boya ilə çəkilmiş formaların üzərinə markerlə aydın xətt çəkə bilərəm.

-
- Hansı xətlər var?
 - Xətlər nə edə bilər?

Xətt düz və əyri, qırıq, dalğalı olur...

Xətt tikanlı, qəzəbli və mehriban, dəcəl və sakit ola bilər...

Xətlərlə istədiyim hər şeyi çəkə bilərəm.

- Hansı rənglər var?
- Rənglər nə edə bilər?

Qırmızı, göy və sarı əsas rənglərdir.

Bu üç rəngi qarışdırmaqla başqa rənglər də əldə edə bilərəm.

Narıncı, yaşıl və bənövşəyi qarışıq rənglərdir.

Rənglər rəsmi rəngləyə, qəmli və ya şən əhval-ruhiyyə yarada bilər.

- Fon bizə nədə kömək edir?

Fon əsası ayırır, arxada nə baş verdiyini göstərir.

- Rəngli kağızlarla nə edə bilərəm?

Rəngli kağızlarla aplikasiya hazırlaya bilərəm.

- Portret bizə nə deyir?

Portret insanın necə olduğunu söyləyir.

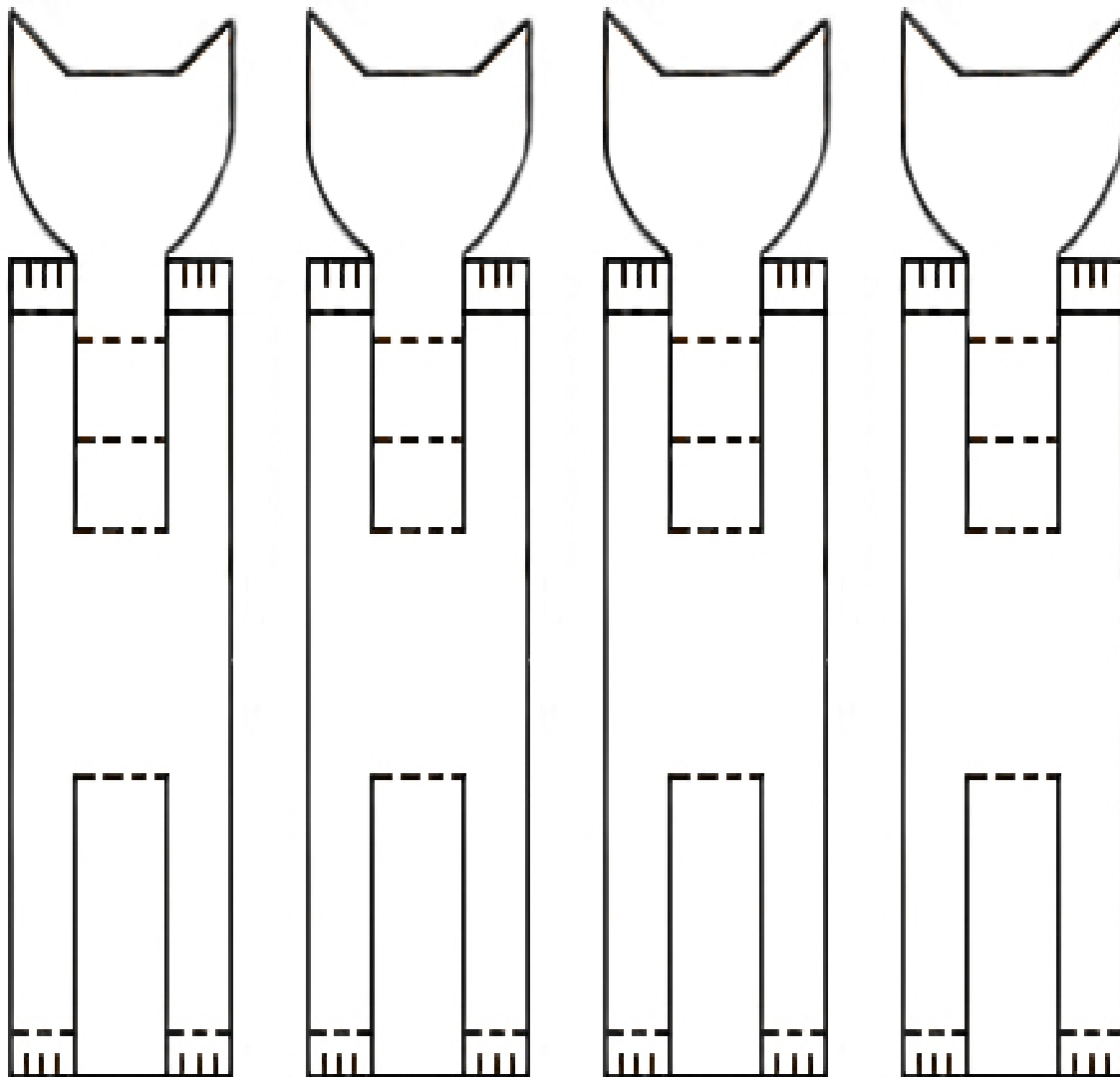
- Mənzərə nəyi təsvir edir?

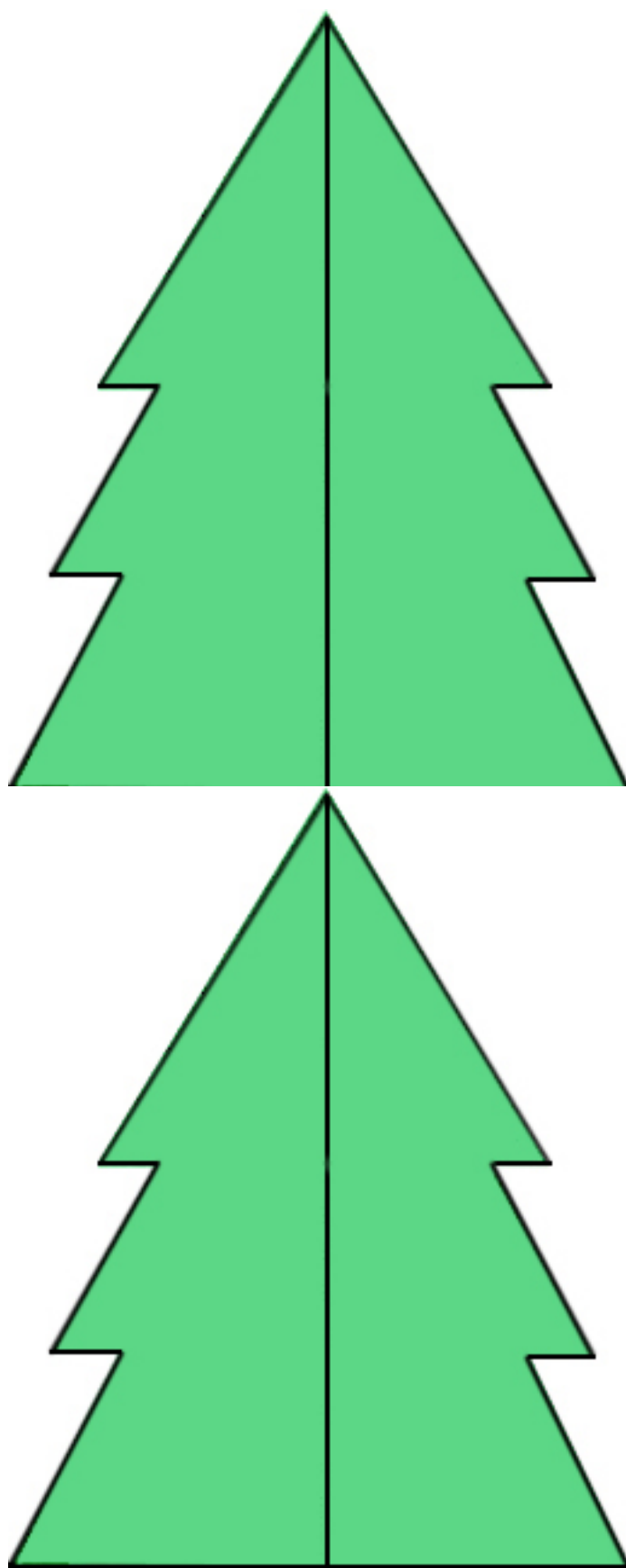
Mənzərə təbiətin mənzərəsidir.

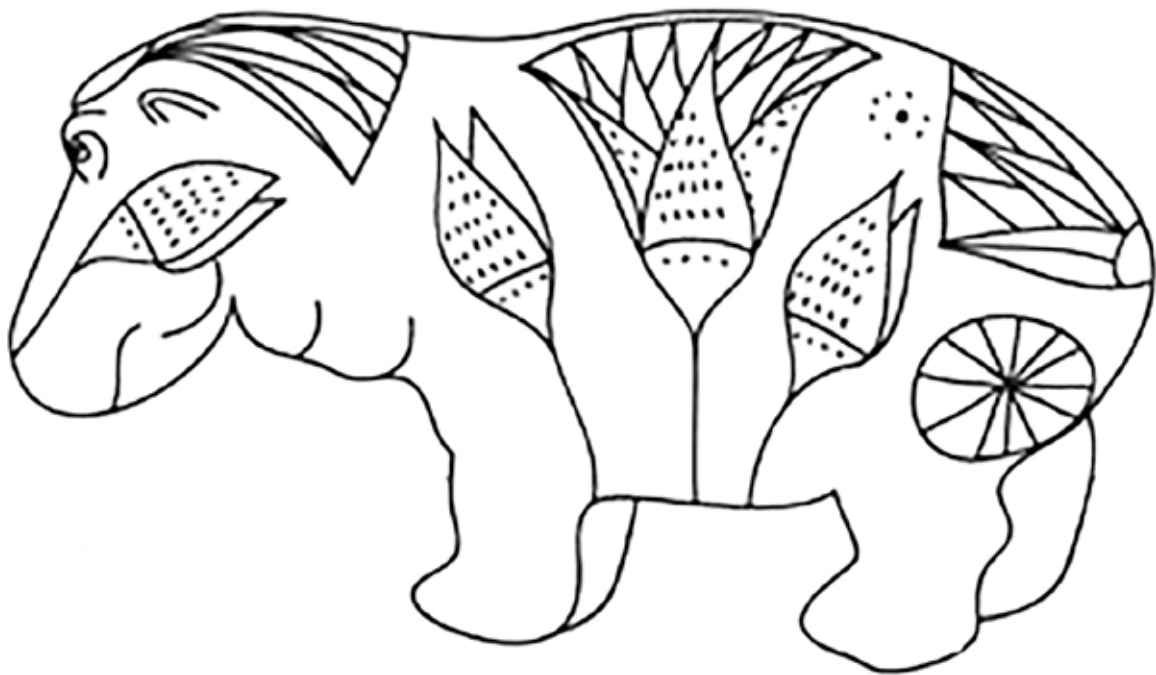
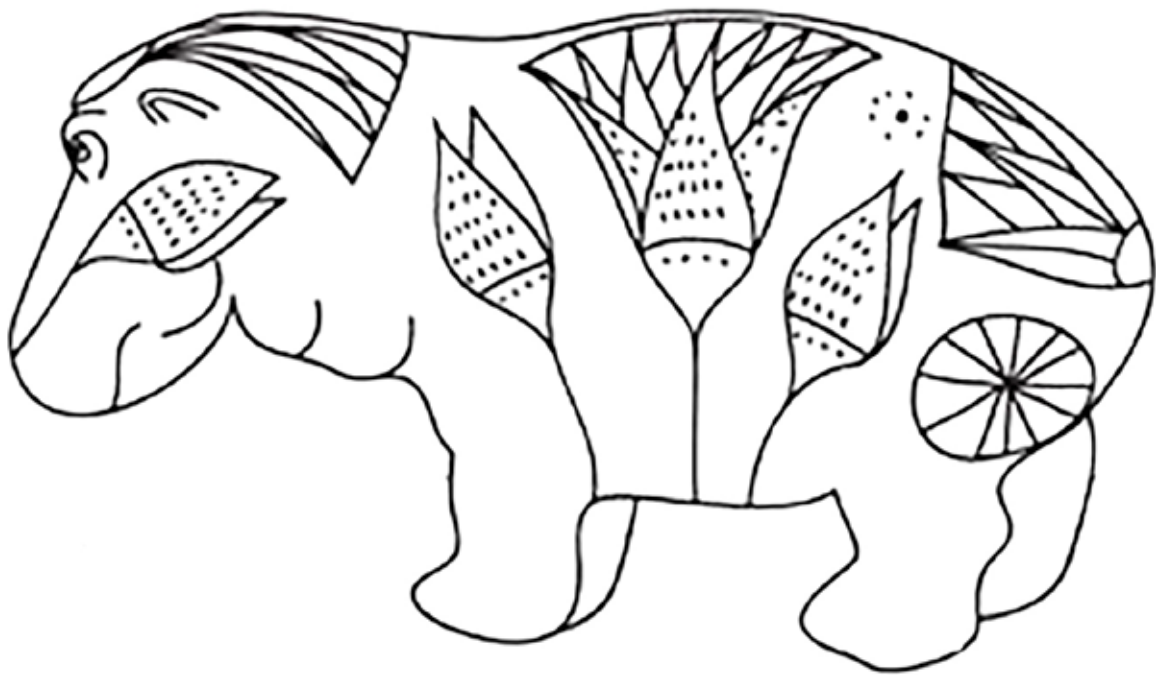
Final fəaliyyəti (qrup işi)

- Dostlarla kimin nə çəkəcəyi barədə danışın;
- İnsanı, evi, bitki və ya heyvanı çəkin;
- Şəkilləri rəngləyin və kəsin.
- Şəkilləri böyük bir kağız üzərində səliqəli düzün;
- Elə yapışdırın ki, bir böyük şəkil alınsın;
- Şəkil üçün başlıq düşünün.

ŞAĞIRDİN ÖZÜNÜ QIYMƏTLƏNDİRMƏ FORMASI:

